

Ponedjeljak, 14. februar 2005.

Svedok Vladislav Jovanović

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak 9.07 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, sedite. Ako sam dobro shvatio, preostaje još jedan dokazni predmet koji se odnosi na prethodnog svedoka, gospodina Balevića i za potrebe zapisnika potrebno je da konstatujemo da je to broj D274. Izvolite, gospodine Miloševiću?

GLAVNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne radi mikrofona. Gospodine Robinson (Robinson), ja tražim da uvrstite kao dokazni predmet i onaj predmet koji je ponudio gospodin Najs (Nice) o događaju u Kosovu Polju (Fushe Kosove) i, uopšte, ceo taj događaj kad je došlo do sukoba između policije i demonstranata. Želim da se on zadrži kao dokazni predmet da bi se videlo na koji se način manipuliše činjenicama i na koji se način neistinito, izvrnuto one predstavljaju ovde.

SUDIJA ROBINSON: Najbolje je da se dokumentima koje je Tužilaštvo predstavilo pozabavimo tokom unakrsnog ispitivanja. Molim vas da počnete sa glavnim ispitivanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. Dobro jutro, gospodine Jovanoviću.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Dobro jutro, gospodine predsedniče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas na početku recite, samo najkraće, nekoliko reči o svojoj radnoj karijeri.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Rođen sam u Kraljevini Jugoslaviji pre 71 godinu i završio sam Pravni fakultet. Bio sam u diplomatskoj službi 43 godine, od toga četiri godine kao ministar spoljnih poslova Srbije, odnosno Savezne Republike Jugoslavije. Bio sam na službi u više mesta: u Belgiji (Belgium), u Turskoj (Turkey), u Londonu (London) i bio sam ambasador u Turskoj i šef Misije Savezne Republike Jugoslavije pri Ujedinjenim nacijama (United Nations). Početkom 2001. godine sam penzionisan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste sad pomenuli, između ostalog, da ste bili ministar inostranih poslova Srbije. Samo ću kratko preći preko toga. Da li je Ministarstvo inostranih poslova Srbije na bilo koji način preuzelo bilo koje ovlašćenje Jugoslavije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ministarstvo inostranih poslova Srbije je opsluživalo samo interese Srbije u spoljnim odnosima koje je ona mogla da ima u okviru Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Sve ostalo je vršilo savezno Ministarstvo spoljnih poslova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste u to vreme bili na sastanku, na primer, u Pragu (Prague), u avgustu 1991. godine na Konferenciji o evropskoj bezbednosti i saradnji. Recite, u kakvoj ste poziciji vi bili tamo i koga ste predstavljali?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: To je bio sastanak komiteta više funkcionera KEBS-a (CSE, Conference on Security in Europe) i delegacija Jugoslavije je bila sastavljena od članova federalnog Ministarstva spoljnih poslova. Ja sam kao ministar spoljnih poslova Srbije bio pridodat toj delegaciji, ali nisam učestvovao u radu, niti sam bio u sali, nego sam vreme proveo ispred sale zajedno sa novinarima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ste na neki način pratili delegaciju SFRJ na tom zasedanju, je li tako?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Jeste. U tom svojstvu sam bio na naše traženje, ali je ispoštovano pravilo KEBS-a da tamo mogu učestvovati samo članice KEBS-a, što Srbija nije bila i zbog čega je federalno ministarstvo bilo jedino i iz čijih redova je delegacija bila sastavljena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ista vaša pozicija bila i u Helsinkiju (Helsinki), u jesen 1991. godine, kad je išla savezna delegacija?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Bila je ista, s tim što sam ... Jer je to bio sastanak nešto nižeg ranga. Bio je sastanak posvećen, takozvanoj, humanitarnoj dimenziji KEBS-a, a tada sam bio u Sali, ali bez prava da učestvujem u radu, u diskusiji. To je činio umesto mene šef delegacije, doktor Vladimir Pavičević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vladimir Pavičević je predstavljao Jugoslaviju?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. On je bio ambasador, visoki funkcioner u saveznom Ministarstvu spoljnih poslova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je iz svega što vi znate na toj funkciji, bilo gde došlo do kolizije između funkcija koje je imala Savezna Republika Jugoslavija i njeno Ministarstvo spoljnih poslova i vas, odnosno funkcija koje ste vi vršili u Srbiji?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Praktično govoreći, mi nismo

imali neku ozbiljniju saradnju, sem što su povremeno meni upućivani neki dokumenti, ali ne uvek i svi i ne uvek i oni najosetljiviji, tako da je spoljnu politiku Jugoslavije vodilo isključivo federalno Ministarstvo spoljnih poslova, a Srbija je bila u velikoj meri na margini.

SUDIJA KVON: Gospodine Miloševiću, koje godine je gospodin Jovanović bio Ministar spoljnih poslova Srbije, a koje Savezne Republike Jugoslavije? Isto tako bi bilo bi od velike pomoći ako biste ubuduće, kad svedoci dolaze, priložili i biografiju svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, gospodine Kvon (Kwon). Životopis svedoka obično se daje, ali neće biti problema sa životopisom svedoka. Gospodin Jovanović je bio 1991. godine ministar spoljnih poslova Srbije, kada je radio u funkciji, praktično, u širem smislu, aktivnosti vezane za spoljne poslove Jugoslavije, ali najbolje je da njega pitamo kad ste postali ministar spoljnih poslova Jugoslavije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Postao sam 1. ili 2. avgusta 1991. godine i bio sam na toj funkciji sve do jula 1992. godine, kada sam imenovan za ministra spoljnih poslova Savezne Republike Jugoslavije u Vladi gospodina Milana Panića. I na tom mestu sam ostao sve do sredine septembra iste godine, kada sam dao ostavku na položaj ministra u saveznoj vladi i vratio se ponovo na položaj ministra spoljnih poslova Srbije. Tu sam ostao sve do leta 1993. godine, kada sam postao ministar spoljnih poslova Savezne Republike Jugoslavije, u Vladi gospodina Radoja Kontića. I na tom položaju sam bio sve do svog odlaska u Njujork (New York), na položaj šefa Misije Savezne Republike Jugoslavije pri Ujedinjenim nacijama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad je to bilo?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: To je bilo krajem septembra, tačnije 19. septembra 1995. godine i ... pardon.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Jovanoviću, rekli ste da ste bili u diplomatskoj službi 43 godine. Kada ste stupili u redove diplomata?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Stupio sam odmah posle završetka studija i obavljanja svoje vojne obaveze, a to je bilo u martu 1957. godine.

SUDIJA ROBINSON: Da li se onda može reći da ste vi bili diplomata od karijere?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Da.

SUDIJA ROBINSON: Hvaka. Gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, da bismo videli jedan širi kontekst događaja o kojima ćete vi svedočiti, recite šta znate o tome kako je došlo do održavanja Međunarodne mirovne Konferencije o Jugoslaviji?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Međunarodna mirovna Konferencija o Jugoslaviji je došla kao posledica stava koji je evropska zajednica zauzela 27. avgusta 1991. godine da se održi jedna takva konferencija radi pomoći koju bi evropska zajednica mogla da pruži zavađenim republikama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i da im pomogne da nađu političko rešenje. U tom smislu Evropska zajednica (European Community) je odlučila da pošalje specijalne izaslanike kod predsednika svih federalnih jedinica i kod vrhova federalnih organa, a što se tiče Srbije, taj zadatak je poveren predsedniku Miteranu (Francois Mitterand), koji je pozvao predsednika Miloševića u Pariz (Paris) 29. avgusta. Ja sam, razume se, bio u pratnji predsednika Miloševića i predsednik Miteran nam je predstavio tu konferenciju na jedan veoma umiljat i blagonaklon način, tako da smo mi iz njegovih reči stekli utisak da je to stvarno konferencija dobrih usluga, dobrih namera i ništa više. Zašto je takav utisak stečen? Zato što nam je on odmah kazao da Evropska zajednica želi da ponudi dobre usluge bez ikakvih zadnjih namera, da želi da okupi predsednike zavađenih republika i predstavnike

federalnih organa za jednim stolom i da im pomogne, ako je moguće, da nađu zajednički jezik. Ako konferencija u tome uspe, evropska zajednica će biti zadovoljna. Ako konferencija u tome ne uspe, ništa se neće desiti. Svi će se vratiti kućama, kao da se ništa nije desilo, kao da se konferencija nije održala. Istovremeno je kazao da će konferencija imati na usluzi Arbitražnu komisiju kao savetodavno, pomoćno savetodavno telo koje će biti sastavljeno od predsednika pet Ustavnih sudova članica zajednice i koje neće imati ... Čije odluke, odnosno mišljenja, neće imati obavezujuću snagu, već isključivo savetodavnu. Da bi nas umirio i da bi prikazao da Srbija nema čega, apsolutno ničega da se boji na toj konferenciji, naglasio je da će predsednik te komisije biti gospodin Robert Badinter (Robert Badinter) koji je njegov lični prijatelj i posebno je naglasio: "Ako je moj lični prijatelj, onda pogotovo ..."

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Jovanoviću. Gospodine Miloševiću, kao što znate, ja baš ne volim dugačke odgovore, zato vas molim da pokušate da postavite pitanja na koja može da se odgovori kraće.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Jovanoviću, molim vas da mi kažete jednu stvar: rekli ste da ste postali ministar spoljnih poslova Savezne Republike Jugoslavije početkom avgusta 1991. godine, a ovaj sastanak održan je 27. avgusta 1991. godine, da li je to tačno?

SVEDOK JOVANOVIĆ: 29. avgusta je bio sastanak kod predsednika Miterana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo jedna ispravka.

SUDIJA BONOMI: Ali vi ste tamo išli kao predstavnik Srbije, iako ste tada već bili ministar spoljnih poslova Jugoslavije? Da li sam to dobro shvatio?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Niste.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Ne, oprostite. Ja sam bio samo ministar inostranih poslova Srbije od 1. ili 2. avgusta 1991. godine, a ministar Savezne Republike Jugoslavije sam postao tek u julu iduće godine, 1992. godine, tako da sam bio u Parizu samo u svojstvu ministra spoljnih poslova Srbije.

SUDIJA BONOMI: Pa u transkriptu tako ne piše. Onda to treba da se ispravi.

SUDIJA KVON: Znači vi ste dva puta bili imenovani za ministra spoljnih poslova Srbije, 1991. i 1993. godine?

SVEDOK JOVANOVIĆ: U stvari jednom, samo što se moj položaj ministra spoljnih poslova Srbije nije gasio kada sam prešao na položaj ministra spoljnih poslova Savezne Republike Jugoslavije. I kad sam dao ostavku i napustio taj položaj, onda sam, jednostavno, nastavio svoj prethodni posao ministra spoljnih poslova Srbije.

SUDIJA KVON: Hvala.

SUDIJA ROBINSON: Znači vi ste imali dve funkcije u isto vreme?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Na neki način, s tim što sam efektivno obavljao prvu funkciju, a druga je bila zamrznuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A u vezi s ovim pitanjem gospodina Robinsona, da li ste imali ikakvu funkciju u smislu bilo kakvih aktivnosti za vreme dok ste bili ministar spoljnih poslova Jugoslavije? Da li ste imali ikakvu funkciju u Srbiji?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: U prvom periodu, znači između leta 1992. godine i septembra iste godine, bio sam formalno i ministar spoljnih poslova Srbije, ali za to vreme nisam vršio tu nikakvu funkciju, jer, jednostavno nisam mogao da budem na sednicama dve Vlade, nego samo na sednici jedne Vlade. Tako da je taj moj položaj ministra spoljnih poslova u Srbiji bio, faktički, zamrznut.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Možemo da idemo, nadam se, dalje. Recite, gospodine Jovanoviću, da li ima bilo šta specifično i karakteristično čega se sećate na sastancima sa ... Na tom sastanku sa predsednikom Miteranom koji se zalagao da se drži Konferencija o Jugoslaviji?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Predsednik Miteran je, pored toga što je govorio da je Badinter njegov prijatelj, pa, prema tome, i naš, uveravao da će članovi te komisije da budu i predsednici Ustavnih sudova Grčke (Greece), Francuske (France), Britanije (Great Britain), Nemačke (Germany), što će reći da će najmanje trojica biti ... Imati simpatije za naše stavove i naglasio da Srbija ima tako snažne političke i istorijske argumente, da nema apsolutno nikakvih razloga za bojazan da oni neće biti uvaženi na konferenciji. S druge strane, naglasio je da će i konferencija da bude zadržana isključivo u okvirima dobrih usluga i da neće biti nikakvih opasnosti da ona preraste u nešto drugo. Kad smo ....

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A recite mi onda kako je to dalje evoluiralo? Da li je konferencija bila u onome kako se odvijala, rezultat dobrih usluga ili nešto što se tako ne bi moglo nazvati?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, ona je, praktično od prvih dana napustila taj početni prilaz "konferencije dobrih usluga" i vrlo brzo počela da se ponaša angažovano i to angažovano na jednoj strani, na strani republika koje su ili proglasile nezavisnost ili su bile pripremljene da slede secesionizam Slovenije i Hrvatske. Zbog toga je ta konferencija od "konferencije dobrih usluga", vrlo brzo prešla na otvoreno mešanje u unutrašnje stvari Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i na davanje otvorene podrške secesionističkim republikama. Na kraju, konferencija je završila jednim diktatom u formi "Uzmi ili ostavi" i one federalne jedinice koje nisu prihvatile taj diktat, to znači da pristanu na nestanak zajedničke države Jugoslavije, proglašene su nekooperativnim i uvedene su prve ekonomske sankcije protiv Srbije i Crne Gore. To je bio početak jednog dugog puta kojim je Srbija i Crna Gora, odnosno

Jugoslavija, morala da prođe u sledećih deset godina, jer je to bio put neprekidnih sankcija, izolacije i, na kraju, bombi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da se vratimo na samu aktivnost, gospodine Jovanoviću. Kako su protekli sastanci ovih ekspertskih grupa koje su tada formirane, posebno tamo gde ste vi neposredno učestvovali? Šta o tome znate?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Mi smo prvo imali sastanke ministara spoljnih poslova, pa su odmah formirane i prvo dve grupe, a kasnije tri, koje su se bavile ustavnim pitanjem, ekonomskim pitanjem i pitanjima ljudskih prava. Što se tiče sastanaka ministara spoljnih poslova ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li možete da precizirate, dakle, koje dve grupe i koje tri grupe?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Prva je bila ministra spoljnih poslova, to je jedan sastanak plenarni. Iza toga su bile grupe za ustavna pitanja i grupa za ekonomska pitanja. Par nedelja ili malo ranije je stvorena i grupa za ekonomska pitanja i te tri grupe su bile ekspertske grupe, a sastanci ministara spoljnih poslova su imali politički karakter. Ja sam učestvovao samo na sastancima ministara spoljnih poslova i njihov rad je odlikovao potpuni razlaz između stava republika koje su ostale lojalne Jugoslaviji i štitile legalitet i ustavni prilaz rešavanju jugoslovenske krize i republika koje su odbacivale legalistički prilaz i insistirale na pravu na otepljenje. Prve dve koje su u tome najviše prednjačile, bile su Slovenija i Hrvatska, dok su Bosna i Hercegovina i Makedonija jedno vreme zadržavale ambivalentan stav, a kako je konferencija odmicala, one su se sve više primicale stavovima Slovenije i Hrvatske. Mi smo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Hvala vam, gospodine Jovanoviću. Da li se sećate prvog sastanka, prvog plenarnog sastanka u Hagu (The Hague), 7. septembra 1991. godine?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. Na tom sastanku, ako mi dozvolite, šefovi delegacija su iznele svoje platforme, svoje poglede

na rad konferencije i vi ste u svojstvu predsednika Srbije izneli svoj stav u govoru koji nije bio mnogo dugačak, ali koji je sadržavao principijelne i legalističke stavove, kao neophodne za rešavanje jugoslovenske krize ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, vi imate u tabulatoru broj 3 moj govor na konferenciji u Hagu od 7. septembra 1991. godine. On je, gospodo, dat i na engleskom i na srpskom. S obzirom da ste vi bili upućeni u celokupnu problematiku, ja bih želeo da ....

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, gde možemo da nađemo taj dokument? Da li ste rekli tabulator 3?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, to je tabulator 3 i ovde imate, dakle, tabulator tri, opis dokumenta: "Govor predsednika Republike Srbije Slobodana Miloševića na otvaranju Konferencije o Jugoslaviji.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Mogu li da odgovorim?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja ću vam postaviti ...

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću vam postaviti nekoliko pitanja koji se tiču stavova i zamoliću vas da u vezi s tim odgovorite. Dakle, na samom početku, citiraću prvi pasus. Kaže: "Jugoslovenska kriza zbog koje je ova konferencija sazvana, proizvedena je jednostranom secesionističkom politikom, prvo Slovenije, a zatim i Hrvatske, čime je narušen legalni ustavni poredak Jugoslavije".

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, da li je to bilo nesumnjivo, odnosno da li to možete da na neki način da potvrdite ili osporite kao fakat o kome je reč?

SUDIJA ROBINSON: Koje je pitanje? Da li je činjenica da ste vi to izjavili ili da je činjenica da je jugoslovenska kriza zbog koje je konferencija bila sazvana, proizvedena jednostranom secesionističkom politikom prvo Slovenije, a zatim Hrvatske?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Upravo to gospodine Robinson, jer valjda nije sporno ...

SUDIJA ROBINSON: Dakle, tražite od njega da vam kaže da li je ta jednostrana secesionistička politika narušila legalni ustavni poredak Jugoslavije? Taj drugi deo pitanja neću da dozvolim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Jovanoviću kako je proizvedena jugoslovenska kriza?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Jugoslovenska kriza je proizvedena laganim, postepenim i, na kraju, najoštrijim merama Slovenije i Hrvatske da se otcepe iz Jugoslavije na jednostran i nasilan način. One su to činile, naročito Slovenija, u dužem vremenskom periodu, od nekih pet godina pre održavanja konferencije o Jugoslaviji, a finale toga je bila 1990. i 1991. godina, kada su sukcesivno uvodile mere jednostrane secesije kroz menjanje svog ustava, ilegalnog naoružavanja i proglašavanja, prvo suvereniteta, a onda nezavisnosti. I te mere su uzdrmale Jugoslaviju i dovele u pitanje njen ustavni poredak, jer Jugoslavija nije nikad sprečavala pravo na samoopredeljenje, uključujući i na otcepljenje, ali je to uvek dovodila u vezu sa pravima i interesima drugih republika u Jugoslaviji i sa stabilnošću i mirom u Jugoslaviji. Prema tome, te republike su mogle to da ostvare mirnim, ustavnim, legalnim putem, ali one to nisu htele, jer bi to onda bila secesija. A one su htele da izvedu secesiju na način da to izgleda kao razdruživanje, kao raspad Jugoslavije. I u tome su, na žalost, imale ogromnu podršku od pojedinih članica evropske zajednice, naročito Nemačke i Austrije (Austria), a s druge strane i Vatikana (Vatican).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. U to vreme ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, imajte na umu da smo već čuli svedočenja u vezi sa ovim pitanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja imam to na umu, gospodine Robinson, ali gospodin Jovanović je neposredni učesnik događaja i veoma dobro zna činjenice koje se odnose na razvoj jugoslovenske krize. Dakle u septembru, početkom, dakle, septembra 1991. godine, da li je bilo sporno da je secesija već tada bila dovela do sukoba i krvoprolića?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, jeste, prvo u Sloveniji, a onda u Hrvatskoj, gde je nova vlast u Hrvatskoj odmah objavila politički rat srpskom narodu u Hrvatskoj, provocirajući ga, izazivajući, otpuštajući ljude s posla, vršeći selektivna ubistva i vršeći upade policijskih snaga u oblasti, pretežno ili većinski naseljenim Srbima. I to je kod srpskog naroda u Hrvatskoj izazvalo ...

TUŽILAC NAJS: Neću da ulažem prigovore na svedočenje ovog svedoka. Ja sam dobio rezime po pravilu 65ter koji je veoma kratak, tako da ne znam o čemu će sve on da svedoči. Ali nema nikakve sumnje da ja neću da ga ispitujem o uopštenim stvarima o kojima on sada govori, na primer, o otpuštanju sa posla, o zločinima i tako dalje, osim, naravno, ako on ne bude direktno svedočio o tome. Naravno, na optuženom je da odluči kako će da izvodi svoje dokaze, ali mi ne izgleda da je dosadašnji način od pomoći Pretresnom veću.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Najs, mene brine način na koji optuženi koristi vreme koje mu stoji na raspolaganju, budući da to vreme troši na pitanja koja se ne tiču direktno toga da li je on bio krivično odgovoran za zločine koji su eventualno bili počinjeni tokom predmetnog vremena. E sada, čitava ova priča ko je prvi počeo mislim da nam neće pomoći da na kraju odgovorimo na pitanje na koje treba da odgovorimo.

TUŽILAC NAJS: Ovaj svedok jeste iskusan i on će sigurno da govori o stvarima koje jesu ključne i o tome ću ja da ga unakrsno ispitujem. Ali o ovim stvarima neću.

SUDIJA BONOMI: Da. Naravno

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, čuli ste primedbe gospodina Najsa, kao i primedbe mog kolege, sudije Bonomija (Bonomy). Veći deo ovog svedočenja je repetitivan i nije u direktnoj vezi sa optužbama. Ne sumnjam u to da ovaj svedok može da svedoči o pitanjima koja su ključna i zbog toga morate da pređete na pitanja koja su direktno povezana i relevantna s tim. Više neću da dozvolim da postavljate ovakva pitanja kakva ste do sada postavljali. Ona, jednostavno, nisu u dovoljnoj meri relevantna.

SUDIJA KVON: Pre nego što nastavite, u tabulatoru 3 imamo dve verzije vaše izjave. U jednoj verziji se vidi da su neke stvari dodate, neke beleške. Neke stvari su precrtane, a onda imamo i drugu verziju, verziju na srpskom. Recite nam u čemu se sastoje te razlike, a, takođe, recite nam ko je načinio ove beleške u engleskoj verziji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Moram, moram da pogledam, jer ja sam ovde ... Broj jedan, govor ...

SUDIJA KVON: Ako svedok može da nam pomogne.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Ove intervencije na tekstu na engleskom jeziku načinio sam ja, to je moj rukopis, sledeći izlaganje na srpskom jeziku koje je predsednik Milošević činio. Prema tome, to je bilo činjeno za moje potrebe da bih na kraju mogao da znam tačno šta je tamo izgovoreno. A izgovoreno je ono što je na srpskom jeziku u ovom tekstu.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, možda želite da znate, to možda nije očigledno, ali ono što u mom tabulatoru stoji pod ERN brojem koji

se završava sa 5341, to je dokument koji je već predložen kao dokument 776, a vi ste to, očigledno, znali?

SUDIJA KVON: Da, to smo primetili. Hvala vam.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, pređite, molim vas, na drugu temu o kojoj svedok ima saznanja, a što je u direktnoj vezi sa navodima iz optužnice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Robinson, ovaj svedok svedoči o onome što se stvarno događalo. Što se optužbi iz optužnice tiče, one su potpuno nezasnovane. Ja mogu jedno pitanje da postavim onda svedoku: šta zna o tome i da idem dalje i da on uopšte ne svedoči. Ja želim da se stvari ovde raščiste, da se vidi istina o onome šta se događalo. Molim vas, gospodine Jovanoviću, u trećem pasusu ovog mog izlaganja, ja citiram ovde, vidi se: "Niko ne osporava pravo na samoopredeljenje hrvatskog naroda", da li to piše? Dakle, da li je stav Srbije tada bio, 1991. godine, septembra u Hagu da niko ne osporava pravo na samoopredeljenje hrvatskog naroda, jer kaže: "Ta politika je do kulminacije dovedena jednodržavnim proglašenjem nezavisnosti Hrvatske, čime je učinjen pokušaj da pravo na samoopredeljenje hrvatskog naroda, koje niko ne osporava, bude zloupotrebjeno aktima hrvatske vlasti na štetu istog takvog i jednakog prava srpskog naroda". Da li je to bio ključni problem koji se postavljao i koji je bio jasno, sa strane Republike Srbije, predložen na konferenciji u Hagu?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. To je bio i ključni problem jugoslovenske krize, jer je Ustav Savezne Republike Jugoslavije garantovao jednako pravo na samoopredeljenje svim konstitutivnim narodima Jugoslavije. Taj stav je izrazio i Ustav Socijalističke Republike Hrvatske. A nova vlast u Hrvatskoj je izmenila taj ustav na brzinu i Srbe u Hrvatskoj lišila prava državotvornog naroda i svela na status manjine. Prema tome, ovaj stav u govoru je stav od velikog značaja, jer je naglasio, još jedanput, da je pravilan prilaz jednakom pravu svih konstitutivnih naroda Jugoslavije na

samoopredeljenje izlaz iz jugoslovenske krize i to na legalan, demokratski i miroljubiv način. Nova hrvatska vlast je zloupotrebila to svoje pravo na samoopredeljenje koje, kao što je ovde rečeno, niko ne osporava, time što je istovremeno osporila isto takvo pravo srpskom narodu ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Jovanoviću, moram da vas prekinem.

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, mislim da ste predvideli šest sati za ovog svedoka. Sudeći po ovome kako sada radite i na osnovu pitanja koja postavljate i na njihov predmet, mislim da nam treba 12 sati da završimo sa glavnim ispitivanjem. Ovo konkretno pitanje kojim se on sad bavi, "secesija", to pitanje, iako nije irelevantno, to je pitanje o kome već imamo i dokaze i svedočenja. U ovoj fazi možda bih čak mogao da kažem da se radi o perifernom pitanju u odnosu na ključna pitanja u ovom Predmetu. Pređite to malo brže jer idete u krug. Pređite na one ključne stvari brzo i imajte na umu ono što sam već rekao, dakle, da imamo dokaze i svedočenja o ovom pitanju. Vi imate određeni broj dana za izvođenje svojih dokaza i morate pametnije da koristite to vreme. Ovo nije najefikasniji način korišćenja vremena u sudnici. O tome se radi. Od nekoliko svedoka smo čuli svedočenja po ovom istom pitanju. Ja nisam mislio da će i ovaj svedok dodatno o tome da svedoči. Dakle, ako morate da se bavite ovim pitanjem, ako želite, sobzirom da vi izvodite svoje dokaze, uradite to, ali posvetite tome manje vremena a onda pređite na pitanja koja su relevantnija i ključnija, dakle, vezana za optužnicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodin Robinson. Samo da završim sa ovim. Citiraću vam samo deo i postaviću vam odmah pitanje zašto vam taj deo citiram. Naime, pitanje koje želim da vam postavim je da li je Srbija bila učesnik u tom sukobu? A pre

nego što odovorate, pročitacu vam ovo što sam ovde rekao, pa ćete vi poreći ili ispraviti ili objasniti o čemu se ovde radilo, jer ovde se kaže, dakle da: "Vlast u Hrvatskoj demonstrira oružanim napadima svoju suverenost i nezavisnost na teritoriji naseljenoj srpskim stanovništvom. Direktna posledica je preko 100.000 izbeglica iz Hrvatske u Srbiju. Dok, istovremno, nema ni jednog Hrvata koji je iz Srbije izbegao u Hrvatsku zbog nacionalne diskriminacije. Hrvatska vlast je, dakle, prisilila srpski narod da samooraganizovanje i odbranu od opasnosti ponavljanja genocida koji je jedna ranija Nezavisna država Hrvatska počinila nad Srbima za vreme Drugog svetskog rata. Budući da su Srbi u SAO Krajini i SAO Slavoniji, Baranji i zapadnom Sremu jedna strana u oružanim sukobima u Hrvatskoj i na osnovu dokumenata koje smo potpisali u Beogradu, ravnopravan učesnik u kontroli prekida vatre, smatram da je učešće njihovih legitimnih predstavnika u proceduri koja je danas započeta, ne samo potrebno, već i neophodno". Dakle, ponoviću svoje pitanje, da li je Srbija bila učesnik u ovom sukobu i šta je suština zalaganja da se predstavnici SAO Slavonije, Baranje i zapadnog Srema i SAO Krajine uključe u rad konferencije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Iz ovog teksta kao i iz drugih ...

SUDIJA BONOMI: Samo bih hteo da jasno iznesem svoj stav u vezi sa ovim pre nego što se da odgovor. Odgovor na ovo pitanje smatram potpuno bezvrednim budući da je ovo najsugestivnije pitanje koje je ikada postavljeno tokom ovog suđenja i mislim da je apsolutno bez ikakvog smisla da se na ovaj način vrši ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, gospodine Jovanoviću, odgovorite mi na pitanje, dakle, kakva je bila uloga Srbije u tom sukobu? Evo najopštije pitanje koje mogu da postavim.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Srbija nije ni na koji način bila u sukobu, u oružanim sukobima u Hrvatskoj iz dva razloga: prvo je faktički razlog. Ona nije imala sopstvenu vojsku. Jedina oružana sila u Jugoslaviji u celini je bila Jugoslovenska narodna armija. A drugo što su ingerencije nad tom jugoslovenskom armijom vršili federalni

organi, a Srbija je mogla da ima politički uticaj samo srazmerno broju federalnih jedinica tamo, znači, samo jednu šestinu uticaja kao i svaka druga republika. Zaraćene strane su strane u sukobu i to su hrvatske paravojne jedinice, Jugoslovenska narodna armija i vojne formacije Srba u Hrvatskoj. To se vidi i iz niza sporazuma o prekidu vatre, gde se uvek oni pozivaju da preuzmu obavezu prekida vatre i ispunjavanja drugih obaveza. Na kraju, jedan sporazum između predsednika Tuđmana i generala Kadijevića od 22. septembra 1991. godine, ako se dobro sećam, je direktna posledica takvog shvatanja da su strane u sukobu, pre svega, hrvatske paravojne formacije i Jugoslovenska narodna armija, a tu se pojavljuje uvek, kao zaraćena strana, vojne formacije Srba u Hrvatskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Jovanoviću ...

SUDIJA KVON: Izvinjavam se. Gospodine Jovanoviću, da uzmemo vaš primer. Vi ste ministar Savezne Republike Jugoslavije, a istovremeno ste i na funkciji ministra i Srbije. Zar se ne bi moglo da se kaže da i Republika Srbija, na neki način, ima, odnosno da, na neki način, može da utiče na pitanja koja se tiču Savezne Republike Jugoslavije, s obzirom na vašu konkretnu situaciju.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Uvaženi sudijo, pre svega da preciziram. Ja tada ... Ja sam tada samo bio ministar spoljnih poslova Srbije, a tek posle nepunih godinu dana postao sam ministar spoljnih poslova Jugoslavije. A događaji u Hrvatskoj su se odvijali isključivo tokom 1991. godine, jer je Vensov plan (Vance Plan) nastupio već u februaru 1992. godine. Što se tiče uticaja Srbije, rekao sam da je on samo alikvotan. On je mogao da deluje politički ... Srbija je mogla da deluje politički na federalne organe u istoj meri, ni manje ni više negoli što su to delovale ostale federalne jedinice. Čak i u Generalštabu Jugoslavije u to doba, Srbija je bila najmanje zastupljena. Ako se sećam dobro, imala je samo par generala od ukupno 16. Pema tome, ni matematički, ni politički, ni formalno ne može se izvući zaključak da je Srbija imala neki bitan, a kamoli značajniji uti-

caj na odlučivanje federalnih organa u vezi sa događajima u Hrvatskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad smo već na ovoj temi, gospodine Jovanoviću, vi ste bili učesnik ovog sastanka u Igalu, 17. septembra 1991. godine i to imamo u tabulatoru broj 2: "Izjava lorda Karingtona (Peter Carrington), predsednika Republike Hrvatske i Srbije i ministra narodne odbrane u Igalu, u Jugoslaviji, 17. septembra 1991. godine". Budite ljubazni pa objasnite, ovde imamo na srpskom, takođe, ovaj sporazum, kako je, kako je tekao taj razgovor i šta je bila uloga predsednika Srbije u tome, u tome, u tom razgovoru i uopšte u ovom sporazumu? Vi ste bili učesnik.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Pa, lord Karington je sazvaio taj sastanak, zabrinut zbog rasplamsavanja oružanih sukoba u Hrvatskoj i napravio je jedan tekst koji su trebale da potpišu zaraćene strane, a to su predsednik Tuđman i general Kadijević. Kada je zamolio predsednika Miloševića da i on to potpiše s obzirom na svoj politički autoritet i politički uticaj koji može imati, onda je naknadno prihvatio da se u tekst ubaci i *and our political, not only military influence* (i naš politički, a ne samo vojni uticaj), tako da je predsednik Milošević na njegov izričit zahtev sa ovim naknadnim ubacivanjem ove reči u tekst, prihvatio da ovo potpiše, jer je time hteo da da podršku miru i prestanku neprijateljstava u Hrvatskoj. On nije to učinio kao strana u sukobu nego samo kao politička ličnost koja svojim političkim uticajem može da doprinese miru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pogledaćemo sada tabulator 5. To je izveštaj o Konferenciji o Jugoslaviji, to je strani dokument. Dakle ovo je ... Ako možete da objasnite o kakvom se ovde dokumentu radi? To je dokument koji sam dobio od druge strane, dakle, dokument koji je dalo Ministarstvo spoljnih poslova, pretpostavljam Holandije (Holland) u to vreme, koja je bila predsestavajući Evropske unije (European Union). Da li možete da objasnite o kakvom se dokumentu radi?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Moram prvo da pogledam pošto ... To je očigledno dokument iz rada haške Konferencije o Jugoslaviji, ali ih ima više, pa zbog toga bih voleo da bacim jedan letimičan pogled, ako mi dozvoli uvaženo Pretresno veće. Koliko ja vidim, ako dozvolite, ovde se radi o pozivu Predsedništva SFRJ, znači Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije za obustavu vatre u Hrvatskoj i ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, je l' ovo dokument jednog od evropskih ministarstava spoljnih poslova koji informiše o Konferenciji o Jugoslaviji?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da, to je očigledno dokument holandskog Ministarstva spoljnih poslova koje za potrebe predavajućeg van den Bruka (Hans Van den Broek), gospodina van den Bruka, napravila ovaj tekst.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Molim vas, u vezi sa ovim što ste malopre objašnjavali o tom sporazumu u Igalu, pogledajte pri dnu prve stranice ove, ove depeše. Citiraću samo tri reda na početku: "Kolektivno Predsjedništvo SFRJ i predsednik Tuđman u prisustvu predsednika Miloševića dogovorili su se da svojim snagama odmah izdaju sledeće instrukcije". Dakle, kolektivno Predsedništvo Jugoslavije i predsednik Tuđman, a kaže u prisustvu predsednika Miloševića. Ko se ovde dogovorio da da instrukcije svojim snagama?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ovde je, u stvari, ponovljeno ono što je rečeno u Igalu i što je kasnije sprovedeno od strane predsednika ...

SUDIJA KVON: Prva strana.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. Ovde je rečeno ono što je bilo rečeno i u Igalu i kasnije sprovedeno u sporazumu između predsednika Tuđmana i generala Kadijevića, kao strana u sukobu, o obustavi vatre. I ovde, kao i u Igalu, rečeno je "u prisustvu predsed-

nika Miloševića”, s tim što je tamo rečeno “zbog političkog uticaja”, a ovde “u prisustvu”. Vidi se iz ovoga ko su zaračene strane, a da je prisustvo predsednika Miloševića ovde dato zbog njegove podrške miru, a radi jače obaveznosti strana u sukobu. Ja tu ne vidim razliku između ovog dela i onoga što je bilo u Igalu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ovde se jasno kaže “Kolektivno Predsedništvo Jugoslavije i predsednik Tuđman su se složili da daju instrukcije svojim snagama”. Da li ima nekih snaga Srbije da im se daju instrukcije? Ko su ovde strane u sukobu?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Nema strana ... Nema nikavih vojnih snaga Srbije, jer Srbija nije ni imala vojne snage. Ali su ovde, kao što je poznato, vojne snage one koje su na strani Hrvatske, JNA i Srbi u Hrvatskoj koji su se organizovali radi samoodbrane u *ad hoc* skrpljene vojne jedinice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pogledajte sledeću stranicu koja govori o plenarnoj sednici i to je ona čuvena sednica gde Srbija nije prihvatila Karingtonov papir. Ovde je to dosta kratko objašnjeno, mada mi imamo i moj govor sa te sednice, piše: “Predsednik Milošević je izrazio formalne rezerve u vezi sa prvim poglavljem predloženog teksta, budući da taj tekst polazi od pretpostavke da treba ukinuti jednu međunarodno priznatu državu”. Dakle, o čemu se, o čemu se ovde radilo, gospodine Jovanoviću? Ovo je pitanje koje se veoma često ovde postavlja, a vi ste bili prisutni tamo i imate sve elemente da objasnite o čemu se tu radilo.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ovde se radilo o tome da je konferencija sazvana radi Jugoslavije, a radi njenog očuvanja, kao što je Evropska zajednica u svojoj deklaraciji od 8. avgusta 1991. godine izričito rekla, a ne o konferenciji koja treba da dođe glave Jugoslaviji. I zato je ovaj član jedan ključni i osnovni. To je ugaoni kamen. Sve ostalo je nadgradnja koja polazi od pretpostavke da Jugoslavija treba da nestane i da na njenom mestu treba da se supstituišu nove nezavisne republike. To je način da se izbegne da se secesija nazove secesijom, već da se nazove dezintegracijom Jugoslavije. I, na žalost, taj

politički stav je kasnije sproveden kroz mišljenje Badinterove arbitražne komisije (Badinter Commission) pod plaštom prava. Predsednik Milošević je ovde insistirao na ovom stavu, jer je njegovo pravilno postavljanje i razrešenje uslov za razgovor o svemu drugom koje taj papir, aranžman za generalno rešenje sadrži. Bez toga, ako Jugoslavije nema, nema o čemu da se razgovara i mi smo tu ponovo isticali da nije sporno da se neke republike, koje to hoće, mogu da otcepe, koristeći svoje pravo na samoopredeljenje, ali je sporno što se to isto pravo na samoopredeljenje i pravo na lojalnost sopstvenoj zajedničkoj državi osporava Srbiji i Crnoj Gori i srpskom narodu koji živi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. To je ključno pitanje konferencije i to je ključni razlog zbog čega je jugoslovenska kriza prerasla i uzela mnogo šire razmere od one koje su bile u Hrvatskoj, jer je uvela jugoslovenske narode u nove oružane sukobe i neprijateljstva. Mi smo insistirali na stavu da pored ovog stava da republike koje to žele mogu da napuste Jugoslaviju kao zajedničku državu, da bude dopunjen stavom da republike i narodi koji žele da ostanu u zajedničkoj državi, kao svojoj državi, koja bi imala državno-pravni kontinuitet i međunarodni personalitet, to mogu da učine. Bitka između stava lorda Karingtona, odnosno, Evropske zajednice i našeg stava, nije do kraja bila završena i presečena je kao što se nekada Gordijev čvor presecao na štetu lojalnih republika i naroda koji su hteli da ostanu u svojoj zajedničkoj državi. I iza toga su usledile posledice koje, nažalost, i danas traju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro gospodine Jovanoviću, kada smo već na ovoj desnoj ...

SUDIJA BONOMI: Gospodine Jovanoviću, šta mislite kad kažete da je isto pravo na samoopredeljenje bilo uskraćeno Srbiji i Crnoj Gori?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Zato što pravo na samoopredeljenje sadrži ne samo pravo na otcepljenje, jer ono ima svoj unutrašnji i spoljni aspekt, nego i pravo na ostajanje u zajedničkoj državi. Pošto se ovde dovodi u pitanje opstanak Jugoslavije kao države ...

SUDIJA BONOMI: To znam. To sam shvatio. Međutim, vi sad ističete položaj Srbije i Crne Gore i prava Srbije i Crne Gore kao različita od prava drugih republika. U čemu je bila razlika? Ja sasvim prihvatam to da vi smatrate da Hrvatska nije imala pravo da se otcepi i da onda iz toga proizilazi da ni Srbija i Crna Gora nemaju pravo da se otcepe. Međutim, u čemu je onda razlika između Srbije i Crne Gore i ove tri republike?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Zato što su Srbija i Crna Gora predložile zajednički amandman da one republike koje to žele, mogu da ostanu u Jugoslaviji, kao zajedničkoj državi sa ...

SUDIJA BONOMI: Vi možda ne razumete moje pitanje, a možda na njega ne želite da odgovorite. Vi izgleda iznosite tvrdnju da postoji neka razlika u statusu Srbije i Crne Gore, s jedne strane i statusu Hrvatske, s druge strane i to razlika koja ide na štetu Srbije i Crne Gore. I ja vas možda nisam dobro shvatio, ali želeo bih da mi to sad razjasnite.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Jovanoviću, pre nego što odgovorite, da li vi kažete da su Srbija i Crna Gora htele za sebe pravo da nastave da postoje kao Savezna Republika Jugoslavija, kao pravni sledbenik i da im je to pravo uskraćeno?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Upravo to. To je pravo koje je bilo apsolutno legitimno i lord Karington je to osporavao do kraja, rekavši da "Vi, Srbija i Crna Gora, ako hoćete, možete da stvorite novu državu, možete da je zovete Jugoslavijom, ali ona mora biti nova država". Ja bih hteo, ako mi uvaženo Pretresno veće dozvoli, da podsetim na susret premijera Panića i moj, sa premijerom Mejdžorom (John Major) i džunior ministrom Daglasom Herdom (Douglas Hurd) jula meseca u Londonu. Kad smo mi to isto pitanje objašnjavali, insistirajući na državnom kontinuitetu i međunarodno-pravnom personalitetu Savezne Republike Jugoslavije, gospodin Daglas Herd je izričito kazao: "Vi možete imati argumente, ali vi morate, vi morate

prihvatiti naš stav". To je presuda koja je izrečena postojanju Jugoslavije kao kontinuirane države i te presude su se pridržavale sve članice Evropske unije. Na žalost, one su posle to mišljenje, taj stav prenele i u Savet bezbednosti (UN Security Council) i to objašnjava velike probleme i muke koje smo imali kroz 10 godina u Organizaciji ujedinjenih nacija i posle toga.

SUDIJA ROBINSON: Nisam sasvim siguran da to to objašnjava, ali dobro. Možda ste malo preterali, ali, izvolite, nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sledeći pasus u ovoj istoj depeši kaže, ovaj sam vam prethodni citirao, pošto ukazujem da se time ukida Jugoslavija i to oni objašnjavaju ovde vrlo kratko: "Predsednik Milošević rekao je da se konačna odluka u budućoj organizaciji jugoslovenskih komponenata, da tu odluku mogu doneti samo jugoslovenski narodi". Da li je to bilo nešto specifično?

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, da li moramo ponovo kroz to da prolazimo? Niste li već o tome dovoljno rekli?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson, ako je dovoljno. Ja želim da prođem kroz ove depeše, jer one potvrđuju, jer one potvrđuju istinitost onoga o čemu govorim. Pogledajte ...

SUDIJA KVON: Gospodine Miloševiću, čisto zbog vremena, dozvolite da vas podsetim da smo prošli kroz ovaj isti tabulator kad je ovde bila profesorka Avramov i ovaj dokazni predmet je već u spisu. Nosi broj 778.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja to imam u vidu, ali imam u vidu da je gospodin Jovanović bio prisutan i da može da zaista autentična objašnjenja. Molim vas, gospodine Jovanoviću, da pogledamo sada tabulator broj 6, to je, takođe, izveštaj sa Sedme plenarne sednice ...

SUDIJA KVON: A to je dokazni predmet Tužilaštva 779.

TUŽILAC NAJS: Ako vi tako kažete.

SUDIJA ROBINSON: Kao i obično, sudija Kvon je ispred svih nas.

TUŽILAC NAJS: Ovaj puta smo mi privremeno odustali od naše fascikle, ali, eto, sad je ponovo imamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na prvoj strani gde se kaže da prisustvuju predsednici svih republika i gospoda Mesić i Turpurkovski iz federalnog Predsedništva, a Ante Marković, predsednik Vlade i Lončar, ministar spoljnih poslova u ime savezne Vlade ... I sada, pred kraj ovog poslednjeg pasusa na ovoj strani, piše, objašnjava lord Karington, osuđuje napade na Vukovar i Dubrovnik i onda kaže da: "Rekao je", to se misli na lorda Karingtona "da je predsednik Tuđman dao uveravanja da će se blokada kasarni JNA ukloniti kao što je obećano 18. oktobra". Dakle, Tuđman, kao što Karington ovde kaže, obećava da ukloni blokadu kasarni. Da li vam je poznato šta je u to vreme bio glavni problem sukoba između JNA i hrvatskih snaga?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Pa glavni problem sukoba širom Hrvatske bila je odluka nove hrvatske vlasti da stavi vojne objekte, kasarne, pod punu blokadu, da im uskrati vodu i hranu i drugu pomoć i da ih na taj način natera na predaju, odnosno na onesposobljavanje u vršenju svojih funkcija. To je nešto što ni jedna armija na svetu ne bi mogla sebi da dopusti, ali je predsednik Tuđman to činio upravo zbog toga što je hteo da izazove JNA i da, pomoću rata, kao što je kasnije objasnio, dođe do nezavisnosti Hrvatske. To je, na žalost, slučaj bio i u Vukovaru i u drugim gradovima i razni sporazumi, zaključivani, između predsednika Tuđmana i generala Kadijevića u vezi sa obustavljanjem vatre i izvlačenjem tih kasarni iz blokada, nisu bili poštovani, jer to nije odgovaralo predsedniku Tuđmanu koji je znao da će samo produženjem sukoba moći brže i lakše da dođe do nezavisnosti. Na

kraju, u to su ga uveravali i kancelar Kol (Helmut Kohl) i ministar Genšer (Hans-Dietrich Genscher) svojim izjavama da će nastavak neprijateljstva ubrzati priznavanje Hrvatske kao nezavisne države.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ceo taj kontekst sukoba u Hrvatskoj, JNA i hrvatske snage ... Da li se igde ovde vidi Srbija? Da li Srbija ima kakvo učešće u tome?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Nigde se ne vidi i nigde se ne pominje sem u rečima osude predsednika Tuđmana koji, razume se, ima interesa da stvari prikaže drugačijim nego što jesu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kad smo već na ovom dokumentu, dakle na tabulatoru broj 6, on je ... To je vrlo duga depeša. Odnosi se na mnoga pitanja i ja na njima nemam ni mogućnost da se zadržavam, ali skrenuću vam pažnju na stranicu broj 4. Pošto se tu govorilo o svim tim događajima, ovde oni izveštavaju, to je tačka 2.3: "Predsednik Milošević, Srbija", pa onda "Predsednik Milošević je rekao da je pitao generala Kadijevića i potpredsenika Kostića da li je tačno da JNA granatira Dubrovnik. Oni su odgovorili da to nije tačno. Bez obzira na to kakva je bila situacija, on, Milošević, nije mogao da prihvati bombardovanje Dubrovnika, koje se nije moglo opravdati". Da li se sećate uopšte svih tih događaja u vezi s Dubrovnikom i mog stava i stava Srbije u vezi s tim događajima?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Pa sećam se da je bilo reči o ovome i da ste vi dali ovu izjavu, ova uveravanja da Srbija nema nikakve veze sa Dubrovnikom i da ne može da odobri njegovo bombardovanje. Ali je i pored toga bilo više izjava sa strane Srbije, koje su osuđivale bombardovanje Dubrovnika. Recimo, srpska Vlada je dala jednu izjavu, Predsedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je, takođe, osudilo tu akciju. Čini mi se da sam i ja bio dao jednu izjavu u tom smislu. Prema tome, sa strane Srbije nije bilo ama baš nikakvih naznaka da se Srbija nalazi iza toga ili da bi mogla imati nekog interesa u tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Jovanoviću ...

SUDIJA BONOMI: Dozvolite mi da još jednom nešto razjasnimo. Ako ste vi dobili uveravanja da JNA ne bombarduje Dubrovnik, šta ste to onda osudili?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Ukoliko ... Kao što izjava predsednika Miloševića u ovom tekstu glasi: "Ukoliko i pored toga ima registracije bombardovanja, granatiranja Dubrovnika, Srbija hoće da naglasi da ona to ne odobrava i da ne stoji iza toga".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću još samo jednom, gospodine Jovanoviću, da ovo citiram da ne bi bilo nejasno. Dakle, samo drugi deo. Pitao sam da li je tačno, dobio odgovor da nije, da je to netačno, ali ja naglašavam: "*Whatever the situation was*" (kakva god da je situacija), što god da je, "*he, Milošević, could not accept the shelling of Dubrovnik, which could not be justified*" (on, Milošević, nije mogao da prihvati bombardovanje Dubrovnika). Naš odnos prema tome je bio do kraja jasan i malo ambivalentan, čini mi se da i to piše ovde, gospodine Bonomi. Uostalom Dubrovnik je ...

SUDIJA ROBINSON: Ovo je bio komentar, gospodine Miloševiću. Mislim da vi ove dokaze izvodite sa vašim stanjem svesti u to vreme. Ali mi, naravno, donosimo ocenu toga.

(Pretrեսno veće se savetuje)

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, kad sam već ustao da izjavim prigovor na poslednje pitanje. Želeo bih da skrenem vašu pažnju na nešto što sam hteo da spomenem još pre nekoliko minuta. Svedok je tada izneo veoma generalne opservacije o kancelaru Kolu i ministru Genšeru kako su oni nagovorili Tuđmana da nastavi sa neprijateljstvima. To nije nešto s čime ja mogu da se pozabavim. Nemam ni vremena, niti mi se to posebno radi. Ja nisam ovde da branim

političare ili ministre bilo koje zemlje, međutim, ukoliko se u materijalu, koji je, zapravo, irelevantan, iznese jedna takva izjava, onda bi takvu izjavu trebalo potkrepiti detaljima.

SUDIJA ROBINSON: Čuli smo šta ste rekli. Nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, čuli ste gospodina Najsu. Šta je vama poznato o tadašnjim aktivnostima i odnosima koji su se uspostavljali između novih hrvatskih vlasti, Nemačke i drugih faktora u Evropi (Europe)?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Nove hrvatske vlasti su imale vrlo tesne kontakte i vrlo snažnu podršku za svoju politiku secesije od više političara i zemalja. Ja sam pomenuo dvojicu političara Nemačke, ali tu dolazi i Austrija, naročito njen ministar Alojz Mok (Alois Mock). Dolazi i Vatikan, naročito kardinal Sodano (Angelo Sodano), a i sam papa je, mislim da je bilo 17. avgusta u Pečuju (Pecs), u Mađarskoj (Hungary), izjavio da su aspiracije Hrvatske za nezavisnot, legitimne. To je bilo pre početka Konferencije o Jugoslaviji. Znači o Jugoslaviji, a ne protiv Jugoslavije. Što se tiče odnosa između Nemačke i Hrvatske, oni su bili najtešniji na svim linijama, ne samo političkim, nego i obaveštajnim i drugim, a ovo što je gospodin Najs rekao, nije ništa što nije poznato, jer su to izjave koje su davane javno. I mogu još reći da je još dva dana pre proglašenja Hrvatske za nezavisnu zemlju, 25. juna 1991. godine, da je ministar Genšer zatražio od članica Evropske zajednice da podrže priznanje Hrvatske koja će uskoro proglasiti nezavisnost. Znači dva dana pre nego što je ona proglasila, on se već zalagao za podršku njenoj nezavisnosti. A kancelar Kol je desetak dana kasnije na sastanku evropske zajednice, mislim da je to bilo u Strazburu (Strasbourg), pokrenuo pitanje priznanja nezavisnosti Slovenije i Hrvatske. Znači, to je bilo u julu, a Konferencija o Jugoslaviji je počela 7. septembra. Ako je postojala dobra namera da se ta konferencija održi radi očuvanja Jugoslavije, onda ovakve izjave u prilog nezavisnosti Hrvatske i Slovenije nisu mogle da budu davane.

Na kraju krajeva i KEBS je u svojoj deklaraciji iz avgusta iste godine, 1991. godine, zatražio očuvanje Jugoslavije i zadovoljenje svih legitimnih interesa i zahteva, znači, svih naroda u Jugoslaviji, a ne samo nekih. Ima i drugih potvrda o tome da su pretenzije Slovenije i Hrvatske na nezavisnost bile snažno podržavane pre konferencije. Na kraju, kardinal Sodano je ....

SUDIJA ROBINSON: Da, gospodine Jovanoviću. Mislim da ste u dovoljnoj meri odgovorili na pitanje. Šta je "KEBS" kad govorite o deklaraciji iz avgusta te godine? Šta je KEBS?

SVEDOK JOVANOVIĆ: KEBS, to je konferencija o evropskoj saradnji i bezbednosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: KEBS, OEBS (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe). U to vreme KEBS.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Sada ... u to vreme je bilo KEBS, a sada je organizacija i ta organizacija je radila, ruku pod ruku, sa Evropskom zajednicom. Zajedno su ispoljavale interes da se jugoslovenska kriza reši.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

SUDIJA BONOMI: Dozvolite mi da primetim da mi se čini da niste odgovorili na pitanje, jer pitanje se odnosi na to da je neko nagovorio Hrvatsku da nastavi sa neprijateljstvima.

SUDIJA ROBINSON: Sada je došlo vreme za pauzu. Idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Možete da nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, molim vas pogledajte tabulator 41 i pogledajte šta je u njemu. Ovde piše: *“JNA’s cease-fire agreement of septembar 22th”* (Dogovor o prekidu vatre sa JNA 22. septembra). Nećemo ulaziti u sve detalje ovoga, ali ovde kaže: *“Savezno ministarstvo odbrane izjavljuje u skladu sa izjavom koja je potpisana u Igalu 17. septembra* (Dogovoreno je sa rukovodstvom Republike Hrvatske u 11.50, danas, da se usvoje i proglašene zajednička naređenja za apsolutni prekid vatre ...

SUDIJA KVON: Recite nam gde možemo da nađemo taj dokument?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To je u tabulatoru 41.

SUDIJA KVON: Znači u ovom prvom registratoru.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ne treba da počnete sa postavljanjem pitanja pre nego što se uverite da su sudije pronašle određeni deo u konkretnom dokaznom predmetu, budući da i mi to treba da pratimo.

TUŽILAC NAJS: Dok tražimo ovaj dokument, hteo bih samo da kažem da ne zauzمام nikakav stav u vezi sa tim, ali mi smo pratili proceduru da uvrštavamo dokazne predmete onako kako se predočavaju. Ja nemam ništa protiv da radimo na ovaj način kao do sada. S obzirom da idemo od jednog do drugog registratora, možda ne bi bilo loše da ih radimo jednog po jednog?

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam što ste nas podsetili na to. Ja isto mislim da bi trebalo da ih usvajamo pojedinačno. Da li predstavnik sekretarijata može da nam kaže da li ima te dokumente koji su predočeni, a, takođe, da li će da ih označi jednim pojediničnim brojevima ili zajedničkim brojem? Da, možda bi bilo bolje da imamo broj za čitav registrator.

sekretar: To će biti dokazni D275.

SUDIJA ROBINSON: Dakle, sada imamo broj za čitav registrator.

sekretar: D275 će biti broj za sva četiri registratora, a ja ću da vodim evidenciju o pojedinačnim dokumentima.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

prevodioci: Mikrofon

SUDIJA ROBINSON: Mikrofon, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, na početku stoji "Savezni sekretarijat za narodnu odbranu", kaže: "U skladu sa izjavom potpisanom u Igalu 17. septembra 1991. godine, postignut je sporazum sa rukovodstvom Republike Hrvatske" i tako dalje, i onda govori kako treba da bude "*apsolutni cease-fire* (prekid vatre)", "*apsolutni prekid vatre*". A onda hrvatski predsednik Tuđman naređuje da se suspenduju svi napadi na "*personal guard corps*" (pripadnike vojnih jedinica) i MUP i da će ponovo da uspostavi isporuku vode, struje, hrane i tako dalje. I onda kaže se ovde u hrvatskom delu: "Nakon implementacije ovog sporazuma o istinskom prekidu vatre, počće pregovori o ostvarivanju svih obaveza koje proizilaze iz sporazuma koji je potpisan u Igalu 17. septembra 1991. godine i o razdvajanju oružanih snaga SFRJ i Republike Hrvatske". Dakle, ko su strane ... Ovo je dalje implementacija sporazuma iz Igalu, dakle, ko su strane u sukobu u ovom sporazumu? Šta se vidi iz ovog sporazuma?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Vidi se da su strane u sukobu, s jedne strane, Jugoslovenska narodna armija, a s druge strane vojne formacije Republike Hrvatske. Ali ja mislim da se to vidi i u svim drugim sporazumima o prekidu neprijateljstava, jer su samo oni te sporazume zaključivali. A ovo je realizacija prethodnog sporazuma potpisanog u Igalu, na čemu je insistirao lord Karington. Ja sam već

objasnio da je tada predsednik Milošević, na njegovo insistiranje, potpisao taj sporazum kao svoju podršku miru, s obzirom na politički uticaj koji ima kao predsednik jedne od republika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ovaj sporazum, po vašim saznanjima, bio realizovan ili nije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, nije jer je JNA iskreno bila zainteresovana da spase svoj vojni personal, da ga izvuče iz ratnih opasnosti, dok to nije bio interes druge strane. Ja sam već objasnio da je njihov interes bio da produžavaju neprijateljstva u očekivanju da će to ubrzati proces priznavanja Hrvatske od strane drugih država. Ako mi uvaženo Pretresno veće dozvoli da odgovorim na pitanje uvaženog sudije Bonomija, jer je pogrešno shvaćeno da sam ja kazao da su nemački političari tražili produžetak neprijateljstva. Ja sam samo hteo da kažem ono što je rečeno. Recimo, kancelar Kol je zapretio da će priznati Hrvatsku ukoliko se neprijateljstva nastave. A to je poruka koja se može protumačiti i kao poruka JNA i kao poruka predsedniku Tuđmanu. A ministar Genšer je tokom tog leta javno govorio da svaki dan produžetka oružanih sukoba u Hrvatskoj približava Hrvatsku nezavisnosti. To je, takođe, opomena JNA, ali, istovremeno, ohrabrenje Hrvatskoj da može očekivati brže priznanje, ukoliko neprijateljstva duže teku. Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas da pustite sada, s obzirom da se to nadovezuje jedno na drugo, traku razgovora između Tuđmana i Kadijevića koja je ovde obuhvaćena tabulatorom 35. Ne znam koliko je precizno prevedeno kada smo onda saslušavali jednog svedoka, da mu sad ne pominjem ime, ali s obzirom da je gospodin Jovanović bio u Igalu, kontaktirao sa predsednikom Tuđmanom, kontaktirao sa generalom Kadijevićem, on može da ukaže i na autentičnost trake i na autentičnost događaja. Molim vas da se pusti traka. To je audio traka razgovora između predsednika Tuđmana i generala Kadijevića.

(Snimak presretnutog razgovora):

Sekretar Veljka Kadijevića: Halo!

Sekretarica Franje Tuđmana: Hgalo. Dobro jutro.

Sekretar: Dobro jutro. Je li to kabinet predsednika Tuđmana?

Sekretarica: Jeste. Evo predsjednik je ovdje ...

Sekretar: E molim vas...

Sekretarica: Evo izvolite. Tu je. Je li tu general?

Sekretar: Jeste.

Sekretarica: Evo dajte spojite ...

Sekretar: E da. Izvolite ...

(Kraj presretnutog razgovora)

SUDIJA ROBINSON: Ne vidimo ništa na video ekranu. A radi se o audio traci.

TUŽILAC NAJS: Tabulator 35 izgleda da ne odgovara.

SUDIJA ROBINSON: U tabulatoru 35 imamo unakrsno ispitivanje Milana Babića.

TUŽILAC NAJS: Pa mislim da ćemo to da vidimo kao deo transkripta, negde od osmog ili devetog reda. Dakle, odatle počinje transkript.

SUDIJA ROBINSON: Molim da se tekst dostavi prevodiocima. Molim da se pusti snimak sada.

(Snimak presretnutog razgovora):

Sekretar Veljka Kadijevića: Halo!

Sekretarica Franje Tuđmana: Halo. Dobro jutro.

Sekretar: Dobro jutro. Je li to kabinet predsednika Tuđmana?

Sekretarica: Jeste. Evo predsjednik je ovdje ...

Sekretar: E molim vas ...

Sekretarica: Evo izvolite. Tu je. Je li tu general?

Sekretar: Jeste.

Sekretarica: Evo dajte spojite ...

Sekretar: E da. Izvolite ...

Franjo Tuđman: Halo, halo!

Veljko Kadijević: Halo.

Franjo Tuđman: Da?

Veljko Kadijević: Franjo?

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadijević: Dobro jutro.

Franjo Tuđman: Dobro jutro. Molim ljepo.

Veljko Kadijević: Šta je rezultat?

Franjo Tuđman: Pa, bogami, ja ne znam šta je definitivno, jer sam ...
Noćas sam ... Noćas sam kratko razgovarao ...

Veljko Kadijević: Slabo te čujem. Zamolio bih da govoriš malo jače.

Franjo Tuđman: Slušaj, ne znam šta je definitivno. Oni su mi kazali da ... Halo ... Da će tamo biti uspostavljen mir.

Veljko Kadijević: Gde? Halo ...

Franjo Tuđman: Pa o Šibeniku je bila riječ. Ali ima, poslje toga su javljali da su avioni ponovno bombardirali u pola noći tamo, ovaj, TV odašiljače. Osim toga, reci mi Veljko, šta sad u vezi sa ovim što je Marković na Vladi objavio?

Veljko Kadijević: Šta?

Franjo Tuđman: Molim?

Veljko Kadijević: Šta?

Franjo Tuđman: Objavili su da traži ostavku tvoju.

Veljko Kadijević: Pa to ne znam je li s tobom dogovorio?

Franjo Tuđman: Ne, nisam ja uopšte s njime razgovarao niti čuo ...

Veljko Kadijević: To ti Markovića pusti na miru.

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadijević: A u ostalom, kako god hoćete ...

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadijević: Da. Vatra na Šibenik se jutros otvorila ponovo i na drugim mjestima, sporadično, ali vrlo intenzivno u Šibeniku.

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadrijević: Ja nisam više apsolutno voljan za nikavo zamajavanje i jednu kurvanjsku ulogu koju igraju neki, a posebno Marković. Što se Markovića tiče, on kaže da si ti i ja i Milošević, oni, kako reče, huligani ili tako nešto, koje treba objesiti, a ne da oni budu ti koji će stvarati mir, nego on će stvarati mir. Da njemu je svako kriv što mu je propala sva njegova politika i tako dalje. Mene taj Marković ne interesuje. Ja mislim, ja mislim da on više ne interesuje nikoga.

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadrijević: Ja ne govorim o tome. To nema nikave veze. Ako si ti s njim nešto računao, pogrešno si računao.

Franjo Tuđman: Nisam. Slušaj, nisam ja uopće znao o tome i prema tome nemam apsolutno ...

Veljko Kadrijević: A osim toga, Marković je poražen na sjedinici Vlade. Toliko isto da znaš. ... (nerazumljivo) ...

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadrijević: Jer on je jedan šarlatan koji je neznalica u svakom pogledu i koji je pao na svim ispitima i onda uvijek traži načina da bi drugoga okrivio za ono što je on uradio. To, hvala bogu, dobro znaš ...

Franjo Tuđman: U tom pogledu, u tom pogledu mogli bi se složiti. Nego reci, molim te ...

Veljko Kadrijević: Nego da se mi vratimo na ovo. Je li se može uspostaviti mir ili ne? Ja više nemam kad da čekam. Ja nemam ... Nemaš ni ti.

Franjo Tuđman: Jasno.

Veljko Kadrijević: Ako može se vatra obustaviti do 10.00 u Šibeniku, koja traje i drugo, ako se mogu deblokirati kasarne vojne i ostalo do 12.00, ako se to uradi, Franjo, onda mi sutra ... Posle toga se možemo dogovoriti. Sutra nastavljamo ono što smo u Igalu počeli.

Tuđman: Da.

Veljko Kadrijević: Ako se to ne može uraditi, onda se nas dvojica više nećemo čuti. Eto to je potpuno čisto i izvesno.

Franjo Tuđman: Ja. Znaš šta bismo možda trebali? Trebali bismo možda naći neke ... Daj možda da to pokušamo prije nego što se

nađemo, faksom, da na neki način utvrdimo i zbog Hrvatske i zbog armije, da se utvrdi taj ... Pismeno primirje koje znači dogovor o riješenju armije na način kako to odgovara suverenoj hrvatskoj vlasti, a da se, ovaj, zaštite interesi, interesi armije, da se zaštite životi pripadnika armije i tako dalje.

Veljko Kadijević: *Da li to znači, Franjo, da ti prvo ... Da ti drugo stavljaš na prvo mjesto, a prvo na drugo?*

Franjo Tuđman: *Ne, ne stavljam, samo mi je ...*

Veljko Kadijević: *Pa mi smo se dole sa starim mudrim Karingtonom dogovorili koji je pravi red poteza.*

Franjo Tuđman: *Jesmo ...*

Veljko Kadijević: *A ako ćemo ostati kod njega, ja jesam. Ako nismo, prekinimo svaki dalji razgovor.*

Franjo Tuđman: *Dobro, Veljko, ja jesam da ostanemo kod njega. A šta onda ako to nismo u stanju da ostvarimo? Idemo onda u ...*

Veljko Kadijević: *Koje ako nismo u stanju da ostvarimo?*

Franjo Tuđman: *Pa recimo, slušaj, ako se to u Šibeniku na taj način zakrvi?*

Veljko Kadijević: *Ja mogu garantirati da jedan jedini metak neće biti opaljen. Neka prestanu pucati. Imamo rok do 10.00. Molim te, do 10.00 neka se obustavi vatra, do 12.00 deblokada, a sutra nastavljamo razgovore. Sve će se rešenje naći. Svako je pametnije od rata. Ako si za to? Ako nisi u stanju, kaži nisi u stanju. Ako nećeš, to je tvoja stvar, onda idemo svako svojoj liniji, pa šta bude.*

Franjo Tuđman: *Onda će biti katastrofa.*

Veljko Kadijević: *Naravno.*

Tuđman: *Onda će biti katastrofa.*

Veljko Kadijević: *Naravno, i to za ... Ja ovo činim poslednji put. Poslednji put sa velikom odgovornošću koju nosim pred svakim, kao što je nosiš i ti.*

Franjo Tuđman: *Veljko trebalo bi izbjeći to najgore.*

Veljko Kadijević: *E pa može se izbjeći, ne na način da jednu po jednu kasarnu mi davite i da pada i da na taj način vojska padne. To se dogoditi neće. Za neki dan je ... Današnji dan je međaški dan ...*

Franjo Tuđman: *Veljko, ja ću učiniti što mogu za prekid te vatre ...*

Veljko Kadijević: *Zaustavi, prekini vatru u Šibeniku ...*

Franjo Tuđman: *Da.*

Veljko Kadijević: *Zaustavi ... Prekod vatre na svim mjestima i u 12 do 12.00 neka nam daju vodu i hranu i prolaze i sve što treba. Sutra sjedamo za stol i sve je otvoreno. Sve. Sve je otvoreno. A ako kroz taj stol ne možemo naći rješenje, onda ćemo se vratiti ratu, ako treba.*

Franjo Tuđman: *"Onda ćemo se vratiti ratu", a šta to znači?*

Veljko Kadijević: *Ali ja mislim da to znači užas, to znači razaranje. Ja mislim da ćemo za stolom naći rješenje. I kad ne bih u to vjerovao, onda ne bih ni razgovarao s tobom već od sinoć tri puta. Kao što vjerujem da činiš i ti.*

Franjo Tuđman: *Hajde, pokušajmo. Pokušajmo i izbjeći to najgore jer to bi bilo katastrofalno, ne samo pucanje, razaranje nego ...*

Veljko Kadijević: *Naredi prekid vatre. On trese sada u Šibeniku.*

Franjo Tuđman: *Da.*

Veljko Kadijević: *Franjo ...*

Franjo Tuđman: *Da.*

Veljko Kadijević: *... eto u Šibeniku naredi prekid ili ako nisi u stanju, onda još nešto da ti kažem, a ti sad kako god hoćeš. Ako ti Letica bude tamo radio, pa taj nema, taj ti je gori od onog Špegelja koji ti je zamrsio, što je zamrsio čorbu. To ti vjeruj meni, a ti sad kako god hoćeš.*

Franjo Tuđman: *Ja.*

Veljko Kadijević: *Nije samo on. Ne. To je sve tako.*

Franjo Tuđman: *Jesi li vidio ... Ako se ne varam, ti si mi sam spomenuo da ti se ni Grubišić nije vratio, je li?*

Veljko Kadijević: *Molim? Da, ali Grubišić nije Letica.*

Franjo Tuđman: *Molim?*

Veljko Kadijević: *Da, ali Grubišić nije Letica.*

Franjo Tuđman: *Da.*

Veljko Kadijević: *Grubišić nije Letica, a ja ne ulazim u to što se Grubišić nije vratio. Ja znam da se nije vratio i kad je otišao, znao sam da se neće vratiti.*

Franjo Tuđman: *Da.*

Veljko Kadijević: *A Božo, neka njemu služi na čast to. Neka mu služi na čast.*

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadijević: Znam, ali to ti je ...

Franjo Tuđman: Ali, kao što vidiš, iz toga možeš zaključiti da je to jedno opšte raspoloženje, je l'?

Veljko Kadijević: E pa sad ako je opšte raspoloženje da ratujemo, onda izvolite, ratovaćemo. Ja samo tražim prekid vatre. Ništa drugo. Ono što smo potpisali.

Franjo Tuđman: Da.

Veljko Kadijević: I posle toga razgovore. Ništa drugo.

Franjo Tuđman: Dobro. U redu. Ja idem da u tom pogledu djelujem, ali i ti razmisli možemo li i na koji način da iz toga posla izademo.

Veljko Kadijević: Molim te Franjo neka u 10 do 10.00 bude prekid vatre apsolutni. Apsolutni prekid vatre i dozvoli da ljudi mogu živjeti, da ne crkavaju bez vode i ovog, inače će oni mene smeniti i kad bi to uradili i ne trebaju oni mene smjeniti ne trebaju oni mene smiriti, ja ću podneti ostvaku, ali, naime, ja neću, nego bi li ti dozvolio da umiru na takav način. Onda to ja ne bih pod nikakav ...

Franjo Tuđman: O da.

Veljko Kadijević: I sad to maslo koje priprema Ante Marković, a to maslo je opasna stvar. Na to maslo bi se mnogi likovali. A to je jedan kurvin sin koga ti dobro znaš, koji je meni dolazio. Ja sam ti to puno puta rekao. Treba pobiti ovu dvojicu pa smo rešili stvar.

Franjo Tuđman: Ja, ja.

Veljko Kadijević: A onda je sad dodao i mene.

Franjo Tuđman: Da, da.

Veljko Kadijević: I onda je on ... jer njega nije bilo tamo kod ... (nerazumljivo) ... onoga, jer njega niko ne tretira.

Franjo Tuđman: Da, da.

Veljko Kadijević: E pa to ti je to.

Franjo Tuđman: Dobro, Veljko.

Veljko Kadijević: U redu, hajde.

Franjo Tuđman: Zdravo.

(Kraj presretnutog razgovora)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, da li ste prepoznali glasove predsednika Tuđmana i generala Kadijevića?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Jesam. Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: General Kadijević kaže da treći put već toku te noći razgovara sa Tuđmanom i zalaže se za apsolutni prekid vatre. To smo mogli da čujemo.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li je ispoštovan taj sporazum koji je potpisan u Igalu posredstvom lorda Karingtona?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Iz ovog razgovora se vidi da nije i da je postojala jedna krivudava namera da se i on izbegne i da se nastave neprijateljstva. Zato je kasnije i došlo do novog sporazuma o prekidu neprijateljstava. Mislim da je to bilo 1. septembra ili tako nešto. Ali od 13 ili 14 sporazuma o prekidu neprijateljstava, koliko ih je ukupno bilo, koliko ja znam, skoro svi su bili prekidani krivicom hrvatske strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je uopšte sporno, odnosno, šta se iz ovih svih elementa koje smo prošli sada vidi ko su strane u sukobu tamo?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: To je toliko očigledno, jer strane u sukobu su razgovarale i rešavale konkretne vojne situacije na terenu. Niko drugi sem njih to nije mogao i da je hteo da rešava, jer su oni imali vlast nad oružanim snagama koje su tamo postojale. Drugi se nisu ni pominjali ni sa jedne ni sa druge strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, izvinjavam se što vas prekidam, ali prvo moramo da razmotrimo uvođenje ovog audio snimka u dokazni spis, jer se svakim dokumentom bavimo pojedinačno. Gospodine Najš, izvolite.

TUŽILAC NAJS: Nismo imali pisani transkript prvog dela ove trake gde se dosta detaljno govorilo o Anti Markoviću, koji je bio važan svedok. Što se tiče presretnutog razgovora, transkript nije savršen. Radi se samo o tome da je optuženi to pročitao iz nekog dokumenta. Optuženi treba da ima na umu da presretnuti razgovori koje Tužilaštvo predočava imaju vrlo jasnu formu. Pitanja i odgovori su vrlo jasno određeni i transkribovani i možda optuženi treba da načini transkript ovog presretnutog razgovora. Nemam nikakvu primedbu koja se tiče prihvatljivosti ove trake.

SUDIJA ROBINSON: Ovo je obeleženo u svrhu identifikacije kao D62.

TUŽILAC NAJS: Da, ali to je već uvršteno u dokazni spis. Ne znam da li je oznaka D62, ali ono što je nama potrebno jeste adekvatan transkript. Časni Sude, vidite da je sudija Mej (May) zatražio transkript. To se vidi na drugoj strani ovog dokumenta.

SUDIJA ROBINSON: Pa ponovićemo nalog sudije Meja da se načini transkript ovog dokumenta.

SUDIJA KVON: A i prevodioci su izneli neke primedbe.

SUDIJA ROBINSON: Rekao sam da ćemo da ponovimo nalog sudije Meja da se načini transkript.

SUDIJA BONOMI: Možete li da nam date datum kada je presretnut ovaj razgovor?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ne znam tačno, ali je očigledno neposredno posle sastanka u Igalu. I general Kadrijević kaže: "Evo već treći put razgovaramo da se to realizuje".

TUŽILAC NAJS: Ne znam da li primedbe prevodilaca ukazuju na to da sam ja na bilo koji način bio nezadovoljan radom. Naravno, ja

sam veoma zahvalan prevodiocima na odličnom poslu koji su obavili, ali, jednostavno, radi se o tome da nam jeste potreban transkript i prevod, a oni su, naravno, obavili odličan posao i mi smo im zahvalni.

SUDIJA ROBINSON: Da, s obzirom na okolnosti. Gospodine Miloševiću, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, prošli smo kroz ovih nekoliko konferencija, kroz objašnjenja razloga izbijanja sukoba, kroz ove sporazume o prekidu vatre iz kojih se vidi o čemu se radi, kako iz izveštaja koje daje holandsko ministarstvo o događajima na konferenciji, tako i iz ovih sporazuma između JNA i Hrvatske, pa u vezi sa svim tim, sa celom tom serijom činjenica, pročitacu vam tačku 6 iz hrvatske optužnice koja glasi: "Slobodan Milošević", nadam se da imate tačku 6, to je na strani 2 ovde kod mene na srpskom jeziku, "Slobodan Milošević je učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu", pa onda objašnjava paragrafe, a onda dalje: "Svrha ovog udruženog zločinačkog poduhvata bila je prisilno uklanjanje većine hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva približno s jedne trećine teritorije Republike Hrvatske". Molim vas, obratite pažnju na ovo što dalje sledi "teritorije za koju je on planirao da postane deo nove države pod srpskom dominacijom, činjenjem zločina kojima se krše" i tako dalje. Gospodine Jovanoviću, da li ova serija događaja, sporazuma o prekidu vatre i događaja u vezi sa stanjem u Jugoslaviji iz tog vremena potvrđuje ili opovrgava ovakvu tvrdnju, odnosno, da budem precizniji: o kakvom je to planu, mom ili srpskom bilo reči ili se može govoriti, za uklanjanje hrvatskog stanovništva sa jedne trećine teritorije Republike Hrvatske?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Meni takav plan nikada nije bio poznat i verujem da nikada nije ni postojao. Iz činjenica koje smo čuli ne može se nikako izvesti zaključak o postojanju takvog jednog udruženja radi ostvarenja takvih ciljeva. Čak bi se moglo reći da je predsednik Tuđman hteo, ne samo da putem rata postigne nezav-

isnost, nego je išao za tim da se putem rata oslobodi viška stanovništva Srba u Hrvatskoj. On je to na kraju, posle pobedonosno izvedene operacije "Oluja", u kojoj je stradalo više hiljada Srba i koja je predstavljala najveće etničko čišćenje ...

TUŽILAC NAJS: Ovo je interesantno. Nemam nikavih prigovora. Ali je interesantno da se primeti da odgovor koji se sada daje je, u stvari, odgovor na pitanje koje nije ni bilo postavljeno. To je dosta olako izrečeno, ali pitanje nije ni bilo postavljeno.

SUDIJA ROBINSON: Da. Pitanje nije postavljeno, ali ovo je i dalje deo svedočenja. Izvolite, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Može li gospodin Jovanović da nastavi ili treba da mu postavim još kakva pitanja u vezi sa ovim?

SUDIJA ROBINSON: Postavite još jedno pitanje. Ali molim kratke odgovore.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, iz svih događaja koje smo samo ovako površno prešli kroz vaše dosadašnje svedočenje, ko je u sukobu? Ko je žrtva? Ko se bori? Ko strada? Čije su izbeglice? I tako dalje. Dakle, da li se može, postavio sam vam pitanje citirajući ovu tačku optužnice, uopšte govoriti o nekakvom planu koji je srpska strana imala da nekoga istera sa teritorije jedne trećine, kako ovde piše, Republike Hrvatske ili je nešto drugo u pitanju?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Sve činjenice govore suprotno takvom tvrđenju optužnice. Vi ste još u govoru u Hagu 7. septembra pomenuli da je dotle prebeglo iz Hrvatske oko 100.000 Srba i to ne samo iz krajeva gde su bili vojni okršaji, nego i iz gradova gde se njihova egzistencija takođe ugrožavala. Znači, u gradovima u dubini Hrvatske. S druge strane, ti postupci prema Srbima u Hrvatskoj su imali veoma jasan cilj: da ih uplaše i ohrabre na što masovnij odlazak. Ja sam ... Nisam dovršio rečenicu, ali taj masovan odlazak je dovršen operacijom "Oluja" i predsednik Tuđman je neposredno

iza toga na jednom skupu trijufalno rekao da Srba u Hrvatskoj nika-
da neće biti više od 3% do 5%, što pokazuje da je i to bio jedan od
strategijskih ciljeva, uporedo sa startegijskim ciljem sticanja nezav-
isnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li to što ste sad rekli ima veze
i sa onim govorom Franje Tuđmana na mitingu u Zagrebu, gde je
rekao: "Rata ne bi bilo da ga Hrvatska nije želela, ali mi smo odlučili
...", to je već ovde prikazano na traci? Da li se sećate toga? "Rata ne
bi bilo da ga Hrvatska nije želela, ali mi smo odlučili da samo tako
možemo da ostvarimo ciljeve". O kojim se ciljevima radilo?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da, sećam se toga i bilo je malo
začuđujuće da je predsednik Tuđman tako ogoljeno priznao svoju
orijentaciju na rat radi ispunjenja svojih ciljeva. I ovde sam pokušao
da ukažem na to da je on imao nekoliko paralelnih ciljeva.
Nezavisnost je bio jedan ali bilo je ... I drugi cilj je bio: osloboditi se
većeg broja Srba. Kako? To su godine i događaji iza toga pokazali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Jovanoviću,
da se vratimo na Konferenciju o Jugoslaviji. U tabulatoru 25 je
pismo potpredsednika predsedništva Jugoslavije predsedavajućem
Konferencije o Jugoslaviji, lordu Karingtonu. Molim vas da samo ...
To je jedno dugo pismo koje govori o tome da je Predsedništvo
Jugoslavije na svojoj sednici 8. decembra 1991. godine razmatralo
mišljenje Arbitražne komisije koje je poslao Sekretarijat konferencije
članovima Predsedništva i da je zauzelo određene stavove. Molim
vas, recite o kakvim se ovde stavovima radi?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Koliko se sećam, ovo pismo je
bilo pobijanje teza iz drugog papira dokumenta lorda Karingtona
da je Jugoslavija prestala da postoji, odnosno da je u fazi raspadan-
ja i da zbog toga njene članice, federalne jedinice, treba zbrinuti,
stavljajući ih pod krov nezavisnosti kao novih država. I u ovom
pismu se iznose činjenice o tome, prvo, da Jugoslavija postoji, jer
više od polovine njenih stanovnika su lojalni toj zemlji, drugo, da
samo narodi Jugoslavije putem referenduma mogu da odluče o

tome treba li ili ne da postoji njihova zajednička država, a ne bilo koji strani forum i da Srbija i Crna Gora, kao i Srbi koji žive u drugim republikama ostaju lojalni svojoj zemlji kao kontinuiranoj državi i da ne žele da je napuste, niti su bilo kada na bilo koji način izražavali želju da se od nje otcepe. I dalja argumentacija je ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ne morate, ne morate pismo celo da interpretirate. Ono je, ono je dugo. Da li je ovo neko opredeljenje za sukob ili za rat, za političko rešenje ili za nasilje?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ovo je zbir principijelnih stavova koji plediraju samo za političko, miroljubivo i demokratsko rešenje, a ne za nastavak jednostrane nasilne secesije bilo kojih republika jer ubrzo iza ovoga, videćemo, da je, odnosno pre toga, ja mislim da je pre toga Evropska zajednica uputila pozive svim jugoslovenskim republikama da zatraže nezavisnost, ne pominjući Jugoslaviju jer je ona pre toga bila, s njihove strane, izbrisana sa političke mape Balkana i Evrope.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Jovanoviću, u vezi sa tim pozivom Evropske zajednice republikama u Jugoslaviji da se prijave za nezavisnost, ovde u tabulatoru 27 imamo vaše pismo. Piše da je to pismo ministra spoljnih poslova Vladislava Jovanovića u vezi sa pozivom za nezavisnost. Molim vas da potražite to u ...

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Našao sam ga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... u tabulatoru 27. ja se nadam, gospodine Robinson, da i vi imate taj tabulator.

SUDIJA ROBINSON: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je, znači, odgovor Srbije na poziv za priznanje i piše: "Republika Srbija, Ministarstvo spoljnih poslova, Beograd" i upućeno je 23. decembra 1991. godine Hansu van den Bruku, ministru spoljnih poslova Holandije, koji je u to

vreme predsedavao ... Holandija je u to vreme predsedavala Evropskom zajednicom. Pošto je ovo vaše pismo, gospodine Jovanoviću, mislim da je uputnije da vi sami objasnite na šta se ono odnosi i kakvi se stavovi u njemu zauzimaju.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ovo pismo nije samo odgovor na ponudu Srbiji da izabere nezavisnost i zatraži priznanje kao nova država, već ono predstavlja i rekapitulaciju naših osnovnih principijelnih stavova u vezi sa jugoslovenskom krizom. Mi smo tu, ja sam tu odmah naglasio da Srbija ima ostvarenu državnost i da je time dobila međunarodno priznanje još na Berlinskom kongresu (Berlin Congress) 1878. godine, da je ona unela svoju državnost u Kraljevinu Srba, Hrvata Jugoslavije, što je omogućilo novoj državi da dobije međunarodno priznanje i prihvatanje i da Srbija nikada nije ni pomislila, a kamoli izrazila želju da se otcepi od zajedničke države Jugoslavije. Prema tome, poziv koji je upućen Srbiji, upućen je na pogrešnu adresu i ne odnosi se na nju. Istovremeno sam ukazao na zloupotrebu koju je konferencija, a iza nje i Evropska zajednica izvršila time što je ponudu dobrih usluga zloupotrebila i ubrzo pretvorila u raznu vrstu pritisaka i diktata, rasturajući jednu državu koja je bila osnivač i Lige naroda (League of Nations) i Ujedinjenih nacija i koja je bila predsednik Pokreta nesvrstanih (Non-alignment Movement) u trenutku njenog nasilnog ukidanja. Pored toga, naglasio sam, da Srbija ostaje verna svim svojim međunarodnim obavezama, naročito u oblasti ljudskih prava i prava prema manjinama, kao i da nastavlja državni kontinuitet i međunarodni personalitet zajedničke države u delu koji je preostao posle otcepljenja drugih republika. I na kraju sam podsetio na pozitivne učinke koje je Srbija učinila uprkos svim nevoljama kroz koje je prolazila na haškoj Konferenciji o Jugoslaviji, kao što su: vrlo aktivna podrška izradi Vensovog plana i njegovoj implementaciji u Krajini u Hrvatskoj i podrška prekidu neprijateljstava koji je zaključen ... Sporazumu o prekidu neprijateljstava zaključenom u Ženevi (Geneve). Prema tome, ovo je jedan sumarijum, nešto kao ekspozice u malom onoga što smo mi zastupali na konferenciji i protiv čega smo se uporno borili a to je da niko nema pravo da ukine postojan-

je jedne države, sem naroda koji u njoj žive i to putem referenduma. To pravo narodima u Jugoslaviji nije priznato. Ono je uskraćeno i izdiktirana je politička volja iz drugih centara, kojima je Jugoslaviji kao članici KEBS-a ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Jovanoviću ...

SVEDOK JOVANOVIĆ: Izvolite.

SUDIJA ROBINSON: Jeste li završili?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Uglavnom jesam.

SUDIJA ROBINSON: Dakle, nama treba samo sažetak onoga što stoji u pismu. Molim vas da pokušate odgovarati kratko.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Možemo da idemo dalje. Gospodine Jovanoviću, gospodin Najs je prilikom unakrsnog ispitivanja jednog od prethodnih svedoka ovde dao i jedan izveštaj za koji je rekao da je dobio od jednog ministarstva. Reč je o ministarstvu Holandije. To je u tabulatoru broj 4 gde je dat "*Conference on Yugoslavia* (Konferencija o Jugoslaviji), *summary of developments*", sažetak događaja. Ja neću da prelazim preko celog tog "*summary of developments*", jer ono počinje od prvog otvaranja, prve plenarne sednice, pa druge, pa treće i tako dalje, ali zadržaću se na onome što je gospodin Najs pokušao ovim dokumentom da dokaže. To je u tački 5 ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: To je dokazni predmet Tužilaštva 812.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tačka 5, koja je ovde sada citirana, kaže: "Na margini četvrte plenarne sednice održan je 4. oktobra sastanak kojim je predsedavao ministar spoljnih poslova

Holandije, uz pomoć lorda Karingtona i ambasadora Vejnensa (Henri Wijnaendts), između hrvatskog predsednika Tuđmana, srpskog predsednika Miloševića i ministra odbrane Kadijevića". I onda se objašnjava kako je gospodin Najs tada rekao, da sam ja, u stvari, tada na tom sastanku koji je bio, kako i kaže ovde "Na margini četvrte plenarne sednice", u stvari, prihvatio Karingtonov plan. Jer evo kako je on obavestio štampu, prema tome to nije bilo ništa tajno, jer kaže: "Izjavu je kasnije pročitao holandski ministar na konferenciji za štampu iz koje se vidi da su se jugoslovenske strane, koje su učestvovala u razgovoru, složile". O čemu? E sad piše: "To uključuje princip da se političko rešenje mora tražiti na osnovu mogućeg priznanja nezavisnosti onih republika u Jugoslaviji koje to žele" i onda piše "na kraju procesa pregovaranja obavljenog u dobroj veri i uz učestvovanje svih strana". Dakle, da li se ovde može govoriti o tome da sam ja dao neki prethodni pristanak Karingtonovim predlozima, kada se ima u vidu cela rečenica? Naglašavam ovaj deo posle zapete "*at the end of the negotiation process conducting in good faith and involving all parties* (na kraju procesa pregovaranja obavljenog u dobroj veri i uz učestvovanje svih strana)".

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Po meni ne može nikako i upravo ovaj pasus govori suprotno jer pominje da se perspektiva nezavisnosti predviđa za republike koje to žele, čime se ne isključuje da bi neke republike želele da ostanu u Jugoslaviji kao zajedničkoj državi. I to je bila suština sukoba između nas, naše delegacije i lorda Karingtona, s druge strane, koji je hteo samo da podrži secesiju, ali ne i ostanak Srbije i Crne Gore u Jugoslaviji, kao kontinuiranoj državi. S druge strane, ovde se govori da će to priznanje da bude na kraju pregovaračkog procesa, s tim da on bude vođen u dobroj veri i da uključi sve strane. Ta dobra vera, kao što smo videli, nije bila ispoštovana, jer je pregovaranje ubrzo zamenjeno diktiranjem i pritiscima i, na kraju, zaključivanjem da je Jugoslavija u procesu raspadanja i da predstoji samo davanje nezavisnosti svim njenim federalnim jedinicama. Prema tome ... Na kraju, ovde se govori i da nema jednostranih promena granica ... Dole pri dnu, a time se priznaje da nema ni jednostranih promena granica, međunarodno priz-

natih granica Jugoslavije. Jer to su, u stvari, jedine granice a unutrašnje granice su unutrašnje administrativne linije. Prema tome, ovaj tekst ne može ni po suštini ni po formi da se prihvati kao prihvatanje predloga lorda Karingtona u vezi sa razrešenjem jugoslovenske krize.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Sad bih vas molio da obratite pažnju na jedan vrlo kratak pasus koji sledi, takođe, u okviru tačke 5. To je poslednji pasus tačke 5 koji glasi: "Kao prvi korak dogovoreno je da će predstavnici srpske zajednice u Hrvatskoj biti pozvani da se sastanu sa koordinatorom konferencije i zamenikom predsedavajućeg, kako bi razgovarali o mogućim organizacijama stvari za budućnost". Šta znači taj, taj pasus, gospodine Jovanoviću?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Taj pasus po meni znači dve stvari. Prvo da su Srbi u Hrvatskoj bili prinuđeni na samoodbranu i zbog toga su i bili jedna od strana u sukobu, a s druge strane, da su oni bili žrtva zloupotre prava na samoopredeljenje, kao što sam kazao, jer je to pravo već bilo rezervisano samo za Hrvate, a ne i za srpski narod tamo. Prema tome, poziv ... Predlog konferencije da pozove predstavnike srpske zajednice u Hrvatskoj da se uključe u politički proces, proces pregovaranja, je nešto što je, samo po sebi, pozitivno i što odražava legitimne interese i aspiracije srpskog naroda u Hrvatskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Jovanoviću. Nemamo vremena da se bavio ovim celim, ovim celim rezimeom ...

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ja ne želim optuženom da uskratim priliku da odgovori na stvari koje smo mi pokrenuli kao važne stvari. On te stvari, takođe, smatra važnim. Međutim, ovo poslednje, ovo kad je svedok interpretirao šta stoji u dokumentu je dosta ekstremno. Ja zaista ne vidim kako to može da bude Pretresnom veću od pomoći, to da se ova tri reda interpretiraju tako široko kao što je to učinio svedok.

SUDIJA ROBINSON: Ali mi ćemo to možda da smatramo kao *non*

sequitur.

TUŽILAC NAJS: U redu. Uostalom na optuženom je da troši svoje vreme kako on hoće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, da li vam je poznato da su lordu Karingtonu od strane jugoslovenskog rukovodstva upućena tri pitanja za Badinterovu arbitražnu komisiju i šta je bila sudbina tih pitanja? Da li se sećate tih pitanja možda?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Sećam se mada, mada su neka malo duža, pa bi bilo možda bolje da ih pročitam. Ta tri pitanja su se odnosila na pitanje da li je u Jugoslaviji nastupila secesija i da li je ona dozvoljena po međunarodnom pravu. To je jedno. Drugo, da li je pravo na samoopredeljenje subjektivno pravo, pravo naroda ili pravo republika, odnosno teritorija i treće pitanje se odnosi na, takozvane, unutrašnje granice, da li se one, po međunarodnom pravu, mogu smatrati međunarodnim granicama. Lord Karington ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi, dakle, znate šta su pitanja koja su upućena lordu Karingtonu, odnosno Arbitražnoj komisiji, posredstvom predsedavajućeg konferencije. Da li je predsedavajući konferencije prosledio ta pitanja Arbitražnoj komisiji ili ih je preformulisao?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: On ih je preformulisao i, kako bih rekao, ispreturao. Na prvo mesto je stavio pitanje secesije, što nije bilo prvo pitanje, a na dva pitanja ... Naročito je tako preformulisao, da su izgubila podosta od prvobitnog smisla i delovala su sugestivno na Arbitražnu komisiju. Ako mi uvaženo Pretresno veće dozvoli, ja bih mogao da pročitam ta preformulisana pitanja, jer su ona duža i nisam mogao sasvim da ih zapamtim. Ako ne, ja bih mogao da istaknem da je ...

SUDIJA ROBINSON: Da, izvolite.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Mogu da pročitam?

SUDIJA ROBINSON: Gde mi možemo da pronađemo ta pitanja? U kom dokumentu?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa ja pitam svedoka u vezi s tim. Inače, ta pitanja se nalaze u brojnim dokumentima. Ja ih nisam ovde posebno prezentirao. Mislim bar da nisam.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Ako dozvolite, uvaženi predsedniče ...

SUDIJA ROBINSON: Dakle, da čujemo kako su ta pitanja preformulisana na štetu.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Evo ovako ...

SUDIJA ROBINSON: Iz čega sada čitate?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Čitam pitanja koja sam izvukao iz dve knjige, pošto arhivu nemamo. Ona je sada u Ministarstvu koje nama sada nije dostupno, iz knjige profesorke Smilje Avramov i iz knjige profesora Milenka Kreće, koja nosi naziv "*Badinter's Arbitration Commission* (Badinterova Arbitražna komisija)". Ta knjiga je uvedena ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To imamo kao dokazni predmet pod tabulatorom 11, knjiga Milenka Kreće. Ona je ovde uvedena pod tabulatorom 11. Izvolite, gospodine Jovanoviću.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Dakle, na naše pitanje u vezi sa secesijom: "Da li je secesija pravno dozvoljeni akt sa stanovišta povelje OUN i ostalih relevantnih pravila", lord Karington je preformulisao to u sledeće pitanje: "Srbija smatra da republike koje su proglasile ili žele da se proglase nezavisnim ili suverenim, napustile ili će napustiti SFRJ koja bi, inače, nastavila da postoji. Suprotno tome druge republike smatraju da se ne radi o secesiji, već da je u pitanju dezintegracija ili slamanje SFRJ kao rezultat volje tih repub-

lika. Molim Arbitražnu komisiju da razmotri pitanje, kako bih formulisao mišljenje ili preporuku za koju smatra da može da bude od koristi". To je odgovor na pitanje u vezi sa secesijom. Kao što se vidi, tu se u ovom pitanju ... Izvolite?

SUDIJA ROBINSON: A kako je trebalo da glasi?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Pitanje je bilo ovako formulisano sa naše strane: "da li je secesija pravno dozvoljeni akt sa stanovišta Povelje Ujedinjenih nacija i ostalih relevantnih pravila"?

SUDIJA ROBINSON: I vi kažete da je ovo promenjeno na vašu štetu?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Na štetu, jer je preformulacija izbegla da od Badinterove Arbitražne komisije traži odgovor na direktno pitanje: da li je secesija pravno dozvoljeni akt u međunarodnom pravu sa stanovišta Povelje Ujedinjenih nacija? A to je učinjeno, po nama, namerno, jer bi se moralo reći da secesija nije priznato pravo kao takvo, pa je, onda, u ovim preporukama ...

SUDIJA ROBINSON: U redu. Hvala.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Najs, zar ta pitanja koja su postavljena, zar to nije javni dokument koji se lako može pronaći?

TUŽILAC NAJS: Imamo nekih poteškoća u vezi s tim, jer, na primer, izvor na koji se optuženi oslanja u tabulatoru 11, to dolazi od nekoga ko je bio učesnik i koji je tom dokumentu još dodao neke komentare. Ja u ovom trenutku još nisam u poziciji da prihvatim da li je to što je napisao taj autor, činjenično tačno. Kad je reč o drugim stvarima, meni nije sasvim jasno iz čega to svedok sada čita, a što mu nije dostupno iz Ministarstva. Ukoliko bi on identifikovao primarni izvor iz kog čita, možda bih ja mogao da prihvatim da je to tačno.

SUDIJA BONOMI: Ali on vam je rekao da je on tu zabeležio ono što

je pisalo u dvema knjigama u kojima je zabeleženo sve što se dogodilo. Međutim, zar dokumenti koji su proizašli iz rada te komisije, zar to nisu javni dokumenti, dostupni javnosti.

TUŽILAC NAJS: Pa to nisu, strogo govoreći, javni dokumenti, ali treba da budu dostupni i mi bismo mogli da ih pronađemo. U svakom slučaju, imamo već mnogo dokumenata od ove komisije. Nisam u ovom trenutku uspeo tome da uđem u trag, ali nastojim.

SUDIJA ROBINSON: Ali da li vi, onda, osporavate tačnost ovih pitanja ili ne?

TUŽILAC NAJS: Još ne. Sada ne mogu da odgovorim na to.

SUDIJA ROBINSON: Dobro. To je, znači, prvo pitanje za koje vi kažete da je preformulisano na štetu Srbije. A kako glasi sledeće pitanje koje je preformulisano? Dajte nam prvo originalnu verziju, a zatim novu formulaciju?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Originalna verzija je: "ko je titular prava na samoopredeljenje sa stanovišta međunarodnog prava, nacija ili federalna jedinica? Da li je pravo naroda na samoopredeljenje ...

prevodioci: Molimo da čitate malo sporije.

SUDIJA ROBINSON: Prevodioci su vas zamolili da čitate malo sporije, jer oni taj tekst nemaju.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Ja ću ponoviti ovo. "Ko je titular prava na samoopredeljenje sa stanovišta međunarodnog prava: nacija ili federalna jedinica? Da li je pravo naroda na samoopredeljenje subjektivno kolektivno pravo naroda ili je to pravo teritorije?" To je originalno pitanje. Preformulisano pitanje je sledeće: "da li srpsko stanovništvo iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao konstitutivan narod Jugoslavije, uživa pravo na samoopredeljenje?" Treće pitanje

je, ako mi dozvolite ...

SUDIJA ROBINSON: Možete li da nam objasnite kako je, po vašem mišljenju, ta preformulacija bila na štetu Srbije?

SVEDOK JOVANOVIĆ: Stvara štetu po tome što je pravo na samoopredeljenje u svim međunarodnim pravnim aktima formulisano kao pravo naroda, a ne pravo teritorija i pitanje je tražilo da se ... Da Arbitražna komisija da decidan odgovor na to. A sa preformulisanim pitanjem se srpsko stanovništvo iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine praktično unapred pretvara u manjine, a ne u konstitutivni narod, iako stoji u pitanju da li je kao konstitutivan narod uživatelj prava na samoopredeljenje. To je učinjeno zbog toga što je već bila napravljena koncepcija zaštite, takozvanih, unutrašnjih granica kao budućih međunarodno priznatih granica i po tome srpski narod koji je živeo u tim dvema republikama nije mogao da koristi svoje pravo kao konstitutivnog naroda, već je mogao da očekuje samo zaštitu kao manjinski narod. Treće pitanje ...

SUDIJA ROBINSON: Dajte nam sada sledeće i to će biti poslednje pitanje.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Da. Poslednje pitanje: "da li su demarkacione linije između konstitutivnih delova federalne države (provincija, kantona, država, zemalja, republika i slično) granice u smislu međunarodnog prava?" Preformulisani odgovor ... Preformulisano pitanje je sledeće: "da li se prema međunarodnom pravu linija razgraničenja između Hrvatske i Srbije, s jedne strane i Srbije i Bosne i Hercegovine, s druge strane, mogu smatrati granicama? I tu je, po našem uverenju, sugerisano Arbitražnoj komisiji da i unutrašnje linije razgraničenja smatra granicama u smislu međunarodnog prava, tako da je, na kraju, jedno od mišljenja Arbitražne komisije bilo da su unutrašnje granice, granice u smislu međunarodnog prava, pozivajući se na jednu odluku Međunarodnog suda pravde (ICJ, International Court of Justice) u Hagu u vezi sa kolonijalnim ... Sa

sporom između Burkiné Faso (Burkina Faso) i Malija (Mali) oko granice koja je bila povučena od strane kolonijalne sile. I time je ...

SUDIJA ROBINSON: To je *possidetis juris doctrine*.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Yes (Da). Da. Međutim, to pravilo je bilo važeće za sve bivše kolonijalne teritorije, kako u Latinskoj Americi (South America), tako i u Africi (Africa) upravo da bi se izbegli sukobi i nepotrebne žrtve. Ali je to bilo vezano samo za teritorije nad kojima je vršena kolonijalna vlast. U Jugoslaviji takve vlasti nije bilo. Jugoslavija je bila dogovor ravnopravnih naroda i republika i nije mogla da bude tretirana na isti način kao što su bile tretirane granice u bivšim kolonijama.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, vezano za onu zabrinutost koju je izneo sudija Bonomi. Svedok je bio veoma konkretan odgovarajući na drugi deo pitanja, da je to bilo učinjeno sa određenom svrhom. Kada bih znao ko je izvršio te izmene, onda bih mogao da se raspitam, pre nego što ovaj svedok završi sa svedočenjem, kako bih utvrdio o kakvoj promeni se radi, a, takođe, da vidimo koja je svrha bila. Mislim da se na spisku optuženog nalazi i ime gospodina Badintera.

SUDIJA BONOMI: Pa, gospodine Najš, mislim da je sugestija bila da je lord Karington preformulisao to pre nego što je to predočeno Arbitražnoj komisiji.

TUŽILAC NAJS: Ako je tako, onda mogu lično da ga kontaktiram u vezi sa tim. Ako je to upravo tako bilo preformulisano i ako je to bila svrha, onda ću time da se pozabavim.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, u vezi sa ovom

napomenom gospodina Najsa samo da konstatujem dve činjenice: pismo s pitanjima upućeno je predsedavajućem konferencije, lordu Karingtonu od strane jugoslovenskog rukovodstva. Lord Karington je prosledio ovako preformulisana pitanja Arbitražnoj komisiji. Prema tome, to je van svake sumnje. I gospodin Jovanović je to upravo objasnio.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Ako bih ...

SUDIJA ROBINSON: Da li je on imao ovlašćenja da preformuliše pitanje? Da li je to potpadalo pod njegovu ingerenciju? Da li se podrazumevalo da on ima zadnju reč kada je u pitanju preformulacija pitanja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Što bi, što bi neko ...

SUDIJA ROBINSON: Ne postavljam vama pitanje. Pitanje postavljam svedoku koji je bio tamo.

SVEDOK JOVANOVIĆ: Mi smo prigovorili lordu Karingtonu zbog tog njegovog činjenja, smatrajući da je morao bar prethodno nas da obavesti o nameri da menja pitanja, što bi bilo normalno u svakom fer-plej (fair-play) dogovaranju, ali je on odgovorio da je on, kao predsedavajući, imao pravo da preformuliše pitanja. Nama to nije bio zadovoljavajući odgovor, jer je to bilo pravo nadređenosti, a ne pravo pregovaranja.

SUDIJA KVON: Gospodine Jovanoviću, da li ste vi pročitali knjigu Milenka Kreće koja se bavi ovim pitanjima? Ta knjiga je pod tabulatorom 11. da li se knjiga bavi tim preformulisanim pitanjima? Ako se bavi, molim vas da nam ukažete na deo koji se bavi upravo tim pitanjem.

ADVOKAT KEJ: Strana 28.

SUDIJA KVON: Hvala.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, vi ste rekli da na strani 28 možemo da nađemo ova pitanja o kojima se govori sada.

ADVOKAT KEJ: Da. O promenama u vezi sa drugim pitanjem. Mislim da se tu radilo o drugom pitanju.

SUDIJA ROBINSON: Vidim.

ADVOKAT KEJ: Videćete to u drugom paragrafu. Dakle: "Lord Karington, kao predsedavajući, zatražio je od konferencije da odgovori na ono što je on opisao kao esledeća pitanja koja je postavila Republika Srbija', a onda nakon toga vidimo da je predsestavajući konferencije, dakle lord Karington, ne samo da je promenio pitanje koje je bilo poslato Arbitražnoj komisiji, već je na osnovu reči ěmišljenja komisije' on netačno naveo preformulisano pitanje koje je poslala Republika Srbija".

SUDIJA ROBINSON: U redu. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, iz tog vremena ... U to vreme često je upotrebljavan izraz "prevremeno priznanje". Da li se toga sećate?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je sve upotrebljavao taj izraz "prevremeno priznanje"? Da li je to bila, kako bih rekao, srpska definicija, definicija Republike Srbije ili je to izraz koji je široko upotrebljavan u to vreme?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Izraz "prevremeno priznanje" je bio upotrebljavan i pre ponude koju je Evropska zajednica uputila republikama da traže nezavisnost, kao i posle toga, tokom celog trajanja jugoslovenske krize. To znači sve do 1995. godine. Pre ponude za nezavisnost, bilo je upozorenja sa strane da se ne čine ishitreni potezi i da se priznanje nezavisnosti daje na kraju prego-

varačkog procesa. Pomeno bih u tom smislu apel koji je lord Karington učinio Evropskoj zajednici, zatim pismo koje je generalni sekretar ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta je ... Samo, samo trenutak, molim vas, zastanite. Šta je u tom apelu Evropskoj zajednici ... Šta je bila sadržina tog apela lorda Karingtona Evropskoj zajednici?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Po njegovom sopstvenom naknadnom priznanju, on je apelovao, na sastancima, verovatno u Evropskoj zajednici, da se nikako ne čine preuranjena priznanja, jer bi to škodilo uspešnom radu i završetku konferencije, već da se priznanje nezavisnih republika ... Nezavisnosti republika učini na kraju pregovaračkog procesa. To znači, na kraju rada konferencije, generalni sekretar Ujedinjenih nacija de Kuljebar (Perez de Cuellar) u to doba i sam zabrinut zbog najave preuranjenog priznanja, uputio je dva pisma, jedno ministru Genšeru i drugo gospodinu van den Bruku, u kojima ih je upozorio da bi prerano priznanje škodilo uspešnom radu konferencije i apelovao da se ono ne čini. I mislim da je sličan apel učinio i gospodin Sajrus Vens (Cyrus Vance). Tako da je bilo više tih upozorenja pre samog čina priznavanja. Posle toga, posle godina trajanja jugoslovenske krize nije bilo ni jednog značajnog političara na zapadu koji nije zažalio zbog preuranjenog priznanja ili koji nije išao i mnogo dalje od toga, pa taj čin nazvao katalizatorom produbljivanja krize i ratova koji su posle toga usledili. Tu je bio naročito oštar ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, izvolite.

TUŽILAC NAJS: Izgleda da smo dobili veoma dug odgovor na nešto što možda uopšte nije relevantno. Ja oklevam da prekidam jer ne želim da se da ja sprečavam optuženog da izvodi dokaze koje on želi, ali kad se radi o perifernim pitanjima kao što su ova, možda bi bilo dobro da se od optuženog sazna u kakvoj je to vezi sa navodima optužnice, jer mi smo se sa prethodnim svedocima bavili pitanjem secesije i zaključili smo da čak i nelegalna secesija nema

nikakvog uticaja na predmet Tužilaštva. A stav međunarodne zajednice oko prevremenog priznanja, teško da je od ključnog značaja za Pretresno veće, mada će Pretresno veće o tome doneti odluku.

SUDIJA ROBINSON: Optuženi treba da ukaže na paragrafe u optužnici koji se tiču secesije. A jeste tačno da smo već čuli svedočenja o ovim pitanjima i ja sam gospodinu Miloševiću rekao da je iscrpeo tu temu. On je odgovorio na jedno moje prethodno pitanje u vezi sa ovakvim pristupom i rekao je da budući da je ovaj svedok bio prisutan tamo, da želi da naglasi ono što je već ranije rečeno. Mislim da zbog tog razloga postavlja ta pitanja. Ipak, slažem se s vama da se radi o repetitivnom svedočenju, o stvarima koje smo već čuli, ali gospodin Milošević očigledno misli da ovaj svedok može da osnaži njegove teze u vezi sa ovim pitanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Robinson, samo napomena u vezi s primedbom gospodina Najsa. Gospodin Najs bi bio u pravu ako bi bilo tačno da su Srbi planirali oružanu secesiju Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. I to i te kako ima veze sa onim što on tvrdi, jer on govori o tome kako su Srbi, odnosno ja, planirao kako da isteram Hrvate ili Muslimane s nekih teritorija, što je apsurdno. Dakle, bio bi u pravu ako bi bilo tačno da su Srbi planirali oružanu secesiju Bosne i Hercegovine i Hrvatske, što valjda svakome je jasno da nije istina. I događaji to pokazuju, a i dokumenti to pokazuju. Dakle, drugo, gospodin Najs kaže da pitanje prevremenog priznanja nije relevantno. Pa svi političari širom sveta, s obe strane Atlantika (Atlantic), su govorili o tome da je prevemeno priznanje torpedovalo mirovnu konferenciju, onemogućilo dalji, dalji mirovni proces jer su i hrvatsko rukovodstvo i bosansko rukovodstvo izgubile motiv da dalje pregovaraju, jer su dobile priznanje. Dakle, reč je o aktima koja su imala ogromne negativne posledice u vezi sa jugoslovenskim konfliktom. Pa, ako to nije relevantno gospodinu Najsu, onda ja ne bih imao ništa više da dodam tome.: Recite mi, molim vas, gospodine ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, nisam prekinuo ovu lin-

iju ispitivanja budući da tu postoji određena relevantnost koja možda jeste perifernog karaktera, ali mislim da nema potrebe da ulazite u ove sve detalje kao do sada. Mislim da biste te stvari ipak mogli malo brže da obradite i siguran sam da postoje neka druga pitanja koja su ključna i koja su u direktnijoj vezi sa pitanjima i sa navodima optužnice. A sada je došao trenutak za pauzu. Pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

prevodioci: Mikrofon, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, da li su Srbi u Hrvatskoj planirali i napadali garnizone JNA, vršili blokadu i organizovali isterivanje preko 100.000 izbeglica još pre početka konferencije u Hagu?

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, pitam se da li svedok može na inteligentan način da odgovori na ovakvo jedno pitanje, a takođe se pitam da li je optuženi svestan koliko je takvo pitanje neprikladno. Ako jeste svestan toga, onda zašto, za ime Boga, postavlja to pitanje. Možda je odgovor na to očigledan.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, postoji određen *meritum* u ovom prigovoru Tužilaštva, budući da je pitanje bilo suviše uopšteno. Iz tog uopštenog pitanja, molim vas, identifikujte jedno konkretno pitanje, kako bi onda svedok mogao na to da odgovori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, te 1991. godine ko je vršio napade na garnizone Jugoslovenske narodne armije na području Republike Hrvatske?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Po mojim saznanjima to su

vršile paravojne snage nove Hrvatske ili hrvatske nove vlasti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je Jugoslovenska narodna armija na neki način izazvala te napade na garnizone Jugoslovenske narodne armije u Hrvatskoj?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Opet, po mojim saznanjima nije, jer se ona držala u svojim kasarnama, a u početku oružanih sukoba između paravojnih formacija Republike Hrvatske i naoružanih delova srpskog naroda u nekim delovima Hrvatske, JNA je nastojala da ih razdvoji i da spreči dalje širenje i produbljivanje sukoba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je vama poznato, gospodine Jovanoviću, da je u toku trajanja Konferencije o Jugoslaviji, u tih prvih par meseci bilo govora, odnosno bilo predloga Predsedništva konferencije, dakle međunarodnih pregovarača, o tome da srpska područja u Hrvatskoj dobiju specijalni status?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Tokom konferencije sam prvi dokument lorda Karingtona je predviđao, između ostalog, specijalni status za područja širom Jugoslavije, u kojima živi većina neke manjine. Kasnije, tokom rada konferencije, na naše insistiranje odlučeno je da se specijalni status stvori samo za krajeve u Hrvatskoj u kojima živi većinski srpski živalj, jer su Makedonija i druge republike bile nesaglasne s tim da se on stvori na njihovoj teritoriji i mi smo to tražili upravo zato da prestanu sukobi i da se osigura osnovna egzistencijalna bezbednost srpskog naroda u tim krajevima pod međunarodnim garantijama i sa demilitarizacijom tih područja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to je ono što sam upravo hteo posebno da vas pitam. Naime, da li je to bila ideja rukovodstva konferencije, odnosno predstavnika međunarodne zajednice?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Mislite na ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, na ideju o specijalnom sta-

tusu.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: To je bila ideja konferencije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A da li je ta ideja podrazumevala demilitarizaciju tih područja na kojima su većinski živeli Srbi, na području tadašnje Republike Hrvatske, Socijalističke Republike Hrvatske?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Koliko se sećam, podrazumevala je demilitarizaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je to podrazumevalo međunarodne garancije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ne sasvim, ali je kroz dalji razgovor i rad na tome došlo se i do toga i to je bio naš stav kojim smo objašnjavali uspostavljanje jednog takvog specijalnog statusa. Znači, demilitarizacija, međunarodne garancije, slobodan život i priznavanje prava tom narodu da se kasnije izjasni o tome s kim želi da živi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li je, dakle, ovim priznanjem, dakle, prevremenim priznanjem Republike Hrvatske prekinut svaki dalji razgovor koji je bio započet na konferenciji o tome?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Jeste, jer se Hrvatska nije više nalazila ni u moralnoj ni u političkoj obavezi da prihvati nešto tako kao što je specijalni status na svojoj teritoriji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zašto više nije bila ni u kakvoj obavezi?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Zato što je stekla ono što je htela, a to je priznanje od strane Evropske zajednice i nekih drugih država i što je smatrala da pitanje Srba u Hrvatskoj može da rešava na drugi način.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vensov plan je ocenjivan,

u to vreme, kao prvi pozitivan korak u pravcu mirnog političkog rešenja političke krize u nekadašnjoj Jugoslaviji. Recite mi, pre svega, kako je do njega došlo?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Do njega je došlo na inicijativu Predsedništva SFRJ koje je u tom smislu uputilo pismo predsedniku Saveta bezbednosti, tražeći da Savet bezbednosti razmotri pitanje upućivanja mirovnih snaga u područja u Hrvatskoj naseljena većinskim srpskim življem, tamo gde su bili sukobi i da se, na taj način, prekine sa ratnim sukobima i da garancija ljudima koji tamo žive da njihovi životi neće biti dalje ugrožavani, a da se političkom procesu prepusti da iznađe konačno političko rešenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je u to vreme posebno naglašavano da Vensov plan, odnosno uvođenje zaštićenih zona Ujedinjenih nacija ne prejudicira političko rešenje?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da, to je izričito rečeno u planu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa zašto je prekinut proces traženja političkog rešenja?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Zato što hrvatska vlast nije bila zainteresovana za drugo rešenje, sem vojnog, jer je ona tražila od tih zona da se, kako su govorili, inkorporiraju u hrvatski ustavno-pravni poredak i to na jedan ultimativan način ili da budu smatrani kao protivnici koje će Hrvatska morati jednog dana da savlađuje. Ali ti tamo ljudi su bili razoružani, svo teško naoružanje je bilo ili povučeno ili stavljeno u skladišta pod duplim ključem i sve vreme uživanja te zaštite Ujedinjenih nacija, oni nisu vršili nikakve vojne akcije prema Hrvatskoj. Sve vojne akcije koje su dolazile, dolazile su sa hrvatske strane i često uz prilične žrtve, uključujući i članove međunarodno mirovne misije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite, kakva je bila uloga tadašnjeg jugoslovenskog rukovodstva i kakva je bila pozicija Srbije u vezi sa uvođenjem zaštićenih zona Ujedinjenih nacija i prihvatan-

jem Vensovog plana?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Srbija je to pozdravila od početka i veoma je aktivno radila upravo kroz vaše angažovanje u razgovorima sa Sajrusom Vensom da se taj plan što pre sačini i na što prihvatljivi način za sve strane i mislim da ste zbog tih zalaganja i dobili određeno priznanje od pokojnog Sajrusa Vensa koji je bio veoma zadovoljan vašom kooperativnošću i uspehom te njegove akcije koja je bila, na žalost, u to doba jedna od retkih mirovnih akcija, koje su uspele u relativno kratkom roku. Za samo par meseci taj plan je stao na noge i mirovna misija je bila raspoređena, već u aprilu 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, posle raspoređivanja "Plavih šlemova" (Blue Helmets), dakle, implementacije Vensovog plana, da li su pripadnici Vojske Krajine napali na hrvatske snage u bilo kom vremenskom periodu?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Koliko mi je poznato, nikada, jer su se držali veoma skrupulozno prema tom planu, smatrajući ga svojom zaštitom od mogućih fizičkih i drugih ugrožavanja sa hrvatske strane. Oni su bili zadovoljni sa planom i nisu imali potrebe da ga podrivaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su vam poznati napadi hrvatskih snaga na zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija i, ako su vam poznati, kojih se to napada možete da setite?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je prvi napad bio na Maslenici, drugi je u, takozvanom, "Medačkom džepu" ili Medaku. Prvi je bio 1992. godine već. Ovaj, Medački džep, ako se sećam, početkom 1993. godine. I za oba ta napada Hrvatska je bila kritikovana i osuđivana od Saveta bezbednosti i pod pritiskom Saveta bezbednosti morala je da se povuče, ali, na žalost, ti napadi su imali žrtve, kako na srpskoj strani, tako i na strani Plavih šlemova. Iza toga, 1994. godine, mislim, ne, 1995. godine došlo je "Bljeska", a onda do "Oluje". Znači do napada na zonu u zapadnoj Slavoniji i

na kraju "Bljesak", napad na Krajinu samu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Oluja".

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: "Oluja", pardon.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vi znate zašto Organizacija Ujedinjenih nacija nije reagovala na invaziju hrvatske vojske na zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija? Dakle, napada na zone koje su uživale zaštitu Ujedinjenih nacija.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Zato što je Hrvatska sve vreme uživala snažnu političku i diplomatsku podršku, pre svega Nemačke, a kasnije i Sjedinjenih Američkih Država (United States of America) i to je bilo dovoljno da se spreči bilo kakva konkretna i efikasna akcija Ujedinjenih nacija. Poznato mi je da je prilikom napada na Medački džep, češki komandant Plavih šlemova i sam ugrožen dolaskom i pucnjavom od strane hrvatskih oružanih snaga, zatražio hitnu pomoć od NATO-a. Međutim, ta pomoć mu je uskraćena. Ne znam da li je dato neko objašnjenje, u svakom slučaju, on nije dobio podršku koju je očekivao zbog očiglednog napada na postaje Plavih šlemova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, vi ste bili aktivni učesnik u donošenju Ustava Savezne Republike Jugoslavije krajem aprila 1992. godine. Je li to tačno ili nije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na istoj sednici na kojoj je usvojen Ustav Savezne Republike Jugoslavije, usvojena je i jedna deklaracija koja se ticala aktuelne političke situacije i pozicije Savezne Republike Jugoslavije prema otvorenim pitanjima jugoslovenske krize. Da li se toga sećate?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodo, u tabulatoru 35 se

nalazi ta deklaracija na engleskom jeziku. Ona je već ovde cirkulisala. Ne 35, izvinjavam se, to je 36. Već je uzeta u evidenciju kao PP26, tabulator 24. Ovde se nalazi u tabulatoru 36. Gospodine Jovanoviću, da li ste našli deklaraciju?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Jesam. Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, da li ste vi našli deklaraciju da bi se uverio da je imate?

SUDIJA ROBINSON: Da. Našao sam i ja, a i moje kolege. I hvala vam što pratite proceduru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Jovanoviću, zašto je 27. aprila 1992. godine pored novog Ustava Savezne Republike Jugoslavije, usvojena i posebna deklaracija?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Usvojena je sa namerom da se svetu ukaže i objasni da Savezna Republika Jugoslavija nije nova država, već rekonstruisana stara država na teritorijama republika koje nisu optirale za nezavisnost i da se, istovremeno, naglasi da ta država nastavlja državni kontinuitet i međunarodno-pravni personalitet Jugoslavije, od njenog nastajanja pa nadalje. Znači, od 1918. godine pa nadalje. Posebno se htelo reći da se Jugoslavija, Savezna Republika Jugoslavija ne samo ne opire nezavisnosti pojedinih republika, nego ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. To ćete mi posebno objasniti, ali, molim vas, jesu li to uglavnom razlozi zašto je usvojena i deklaracija, pored toga što je usvojen novi Ustav?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: To je glavni razlog, a ostali razlozi jesu ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A recite, molim vas, kakav je stav u toj deklaraciji zauzet prema otepljenim republikama?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Zauzet je stav da ih Savezna Republika Jugoslavija poštuje i da je spremna da ih prizna kao nezavisne države na kraju rada Konferencije o Jugoslaviji, na kraju pregovaračkog procesa. Istovremeno je naglašeno da Savezna Republika Jugoslavija nema nikakvih teritorijalnih pretenzija ni prema jednoj od njih i da im neće praviti teškoće za prijem u Organizaciju ujedinjenih nacija i druge međunarodne organizacije. A što se tiče njenih građana, dok se te nove nezavisne države ne srede, naša konzularna mreža u svetu je ponudila da im čini sve usluge, uključujući i vizno-pasoške i sve ostale.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ovde, već u tački 1, gde se govori o kontinuitetu Jugoslavije se kaže: "Istovremeno će biti spremna da u potpunosti poštuje prava i interese jugoslovenskih republika koje budu proglasile nezavisnost. Uslediće priznanje novoformiranih država nakon što svi oni prigovori koji su izneseni na Konferenciji o Jugoslaviji budu regulisani".

SUDIJA ROBINSON: U engleskom transkriptu stoji "*objections*" (prigovori) i pretpostavljam da ste hteli da kažete "*comitments*" (zalaganje).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde u ovom engleskom prevodu: "*Questions*" (pitanja).

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: "*Questions*" (pitanja).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitanja o kojima se pregovaralo. Da li je i kakav stav zauzet prema obavezama koje je do tada preuzela Jugoslavija, dakle, od njenog formiranja 1918. godine pa do donošenja tog Ustava 1992. godine?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Savezna Republika Jugoslavija je javno obznanila da se smatra obaveznom za poštovanje i primenjivanje svih međunarodnih ugovora i drugih obaveza koje je prethodna Jugoslavija imala i koje su prethodni državno-pravni i međunarodni personaliteti imali, uključujući i Kraljevinu Srbiju, koja

je, kao što se zna 1905. i 1907. godine učestvovala u izradi Haških konvencija (The Hague Conventions). Prema tome, kontinuitet države se odnosi i na kontinuitet u uvažavanju i primeni svih međunarodnih ugovora i obaveza koje je prethodna Jugoslavija i prethodne Jugoslavije, bile preuzele.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Tačka 4 glasi: "Savezna Republika Jugoslavija nema nikave teritorijalne pretenzije prema susedstvu". Da li je tu pozicija bila potpuno jasna u pogledu teritorijalnih ambicija, pretenzija ili ovoga svega što se ovde tvrdi da je Jugoslavija imala?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ovde je to rečeno apsolutno nedvosmisleno i znači jasnu i preciznu obavezu poštovanja teritorijalnog integriteta drugih republika, sada nezavisnih država, ali je ta obaveza i ta izjava bila i u prethodnim javnim izjavama od strane predstavnika Srbije. Tako da smo mi u više navrata uveravali svet o nepostojanju bilo kakvih teritorijalnih aspiracija i pretenzija prema bivšim jugoslovenskim republikama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde je svedočio ambasador Okun (Herbert Stuart Okun), koji je bio, ako se sećate, sekretar gospodina Sajrusa Vensa za vreme njegovih pregovora, njegove misije u Jugoslaviji i on je iz svog dnevnika davao ovde izvode pisane rukom, gde se moglo da vidi, već sa prvih sastanaka koje smo imali, da Srbija nema teritorijalne pretenzije. Da li se vi sećate tih sastanaka Sajrusa Vensa koga je pratio, u svojstvu njegovog sekretara ili pomoćnika, kako god hoćete, ambasador Okun?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Sećam se vrlo dobro i na većinu njih, ako ne i na svima sam i sam učestvovao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ikada, od samog početka te komunikacije koju smo imali sa Sajrusom Vensom u svojstvu specijalnog izaslanika generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, s pozicije Srbije bilo nejasno kakav je naš stav u pogledu naših intere-

sa i, posebno, u pogledu jasnoće stava da Srbija nema nikave teritorijalne pretenzije?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Nije bilo nikavih sumnji jer je to vrlo jasno i do kraja bilo objašnjavano i naglašavano sagovornicima, gospodinu Vensu i gospodinu Okunu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, recite iz onoga što se vi sećate s obzirom na funkciju koju ste tada obavljali, na kakav je prijem ova deklaracija naišla u Ujedinjenim nacijama i kod država sa kojima smo tada imali diplomatske odnose, komunicirali i imali redovne odnose?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ova deklaracija je imala veoma dobar prijem. U Ujedinjenim nacijama ona je registrovana kao dokument Ujedinjenih nacija i na nju, kao na dokument, se pozivao i podsekretar, glavni pravni savetnik Ujedinjenih nacija kad je odgovarao na pisma dve bivše jugoslovenske republike, sada nezavisne države, koje su prigovarale da li je Savezna Republika Jugoslavija i dalje član svetske organizacije ili ne. A što se tiče drugih zemalja, one su sve zadržale svoja diplomatska predstavništva u Jugoslaviji kao i naša predstavništva u njihovim zemljama. Neke od njih, kao Velika Britanija, su otvoreno izjavile da svi ugovori, bilateralni, koje je ranije potpisala Velika Britanija sa SFRJ, ostaju na snazi i u odnosima sa Saveznom Republikom Jugoslavijom. Druge zemlje su to prihvatile sa ... Primile sa razumevanjem i smirivanjem, s obzirom na to da je potpuno otklonjena bilo kakva sumnja u pogledu našeg odnosa, odnosa Savezne Republike Jugoslavije prema teritorijama bivših jugoslovenskih republika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: S obzirom da ste vi ovde izneli više tvrdnji koji se tiču razvoja događaja u Hrvatskoj u toku 1991. godine, ja neću sve da vam citiram, ali pogledajte, na primer ... Citiraću vam jednu od tačaka ove hrvatske optužnice. To je ... Samo poslednju, 26, pod "m", kaže: "Kontrolisao je, doprinomio ili na drugi način koristio državna sredstva javnog informisanja u Srbiji da bi manipulisao srpsko javno mnjenje, širenjem preuveličanih i neis-

tinitih poruka o nacionalno motivisanim napadima Hrvata na srpski narod, kako bi se među Srbima koji žive u Srbiji i Hrvatskoj stvorila atmosfera straha i mržnje. Propaganda koju su stvarala srpska sredstva javnog informisanja bilo je važno oruđe koje je doprinelo tome da se u Hrvatskoj počine zločini". Molim vas, gospodine Jovanoviću, evo, ta 1991. godina, gde ste učestvovali u svim događajima, šta je to sa propagandnog stanovišta učinila Srbija da širi nacionalnu mržnju, strah i da doprinese, da doprinese izvršenju, odnosno, počinjenju, kako se ovde kaže, zločina i da li vam je šta poznato o tome kako sam ja manipulisao, da bi se stvorila mržnja i počinili zločini?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ja mislim da je to jedna vrlo arbitrarna tvrdnja u optužnici, jer ne postoji veća mržnja i veći strah koji su mogli biti stavljeni u glave Srba u Hrvatskoj, negoli mržnja i strah koji su tamo širili nova hrvatska vlast i njene paravojne formacije. Naši mediji, elektronski i ovi drugi su samo prenosili činjenice i izjave koje su davali Srbi u, takozvanim, ugroženim područjima. A što se tiče mogućnosti uticanja na širu srpsku javnost, valja podsetiti da je Vlada Srbije mogla imati određenog uticaja samo na, na jedan državni elektronski medij i par drugih listova, a da su svi drugi mediji bili pod uticajem opozicionih partija i, praktično, imali neprekidan kritički stav prema Vladi. Prema tome, takva tvrdnja da su svi mediji bili korišćeni od strane vlasti u Srbiji da bi se podsticala mržnja ili jačao animozitet Srba u Hrvatskoj prema hrvatskim vlastima ili Hrvatskoj, jednostavno ne stoji, jer to nije odraz činjeničnog stanja u Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Jovanoviću. Da pređemo na nekoliko pitanja koja se tiču ovih događaja u Bosni i Hercegovini. Da ne ulazimo sada u čitavu tu predistoriju događaja, da li vam je poznato da li je Republika Srbija, pošto je to bio i predmet neke od ovih konferencija koju je međunarodna zajednica organizovala, odnosno Konferencija o Jugoslaviji, podržala plan koji je poznat kao "Kutiljerov plan" (Cutileiro Plan)? Da li se sećate da li je na plenarnom sastanku međunarodne Konferencije o Jugoslaviji

u Briselu (Brussels) bilo reči o tom Kutiljerovom planu i kakav je bio odnos Republike Srbije na međunarodnoj konferenciji u vezi s tim planom?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Poznato mi je jer sam bio prisutan kada je specijalni izaslanik Evropske unije, gospodin Kutiljero (Jose Cutileiro), izvestio konferenciju o rezultatima svojih pregovora sa trima stranama u Bosni i Hercegovini i doneo je radosnu vest da je postignut sporazum o principijelnim pitanjima i da preostaju još neki, kako je on rekao, *“finishing touches”* (finalni kontakti), i zamolio je da mu se dozvoli još dve-tri nedelje da se to završi pa da onda može da obavesti o uspešno završenom poslu. To je obradovalo oba kopredsednika, lorda Karingtona i Sajrusa Vensa, a pozitivno su se o tome izrazili i svi drugi predsednici bivših jugoslovenskih republika. Vi ste u tom trenutku pozdravili taj uspeh i predložili da se gospodinu Kutiljeru da još jedan kraći vremenski rok da završi taj započeti posao, a obraćajući se gospodinu Izetbegoviću, naglasili ste da je za buduću nezavisnu Bosnu mnogo značajnije da je prvo priznaju svi njeni građani i sve etničke zajednice, nego da je prvo priznaju druge države. I još ste naglasili spremnost Srbije da takvu nezavisnu Bosnu, posle završetka misije gospodina Kutiljera, da će Srbija biti među prvima koja će, koja je spremna da je prizna kao nezavisnu državu. Ja mislim da je to bila vrlo značajna izjava, ali je gospodin Izetbegović insistirao na momentalnom priznanju. On nije prihvatio prilaz da treba prvo nezavisna Bosna i Hercegovina da bude prihvaćena od svih njenih građana, već je zahtevao da to bude učinjeno prvo od rugih država. I kad se vratio u Sarajevo, poznato je da je američki ambasador, gospodin Cimerman (Warren Zimmerman), imao sa njim jedan razgovor u kome se interesovao kako je stvar došla do toga da se stavi potpis na taj plan i kada je čuo od gospodina Izetbegovića da je on to nevoljno učinio, da to nije ono što je on očekivao, onda ga je pitao: “Zašto ste onda uradili nešto što niste želeli?” i navodno je na tome završeno ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi ne svedočite o tome ...

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... pošto vi niste prisustvovali razgovoru Cimermana sa ...

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... sa Izetbegovićem. Mislim da ćemo imati nekoga ko može autentično nešto o tome da kaže. Recite mi, da li vam je poznato da u pogledu, u procesu pregovaranja o Kutiljerovom planu Srbija uopšte nije učestvovala?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Poznato mi je. Mi nismo imali nikavog učešća u tome. Jedini učesnici su bili predstavnici triju zajednica: Karadžić, Izetbegović i pokojni Mate Boban i, razume se, ambasador Kutiljero s druge strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je iko iz Savezne Republike Jugoslavije, Srbije ili Crne Gore u to vreme, na bilo kakav način, učestvovao u tim pregovorima tri naroda u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li su predstavnici srpskog naroda u Bosni i Hercegovini prihvatili taj Kutiljerov plan?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Prihvatili su ga, razume se kao kompromis, jer je zadovoljavao njihove minimalne zahteve, a to je da budu slobodni, da uživaju konstitutivna prava, da im se prizna konsenzus i da ta država koja će biti zasnovana na, takozvanom, kantonalnom uređenju, bude država ravnopravnih naroda, a ne država u kojoj će jedan ili dva naroda biti iznad onog preostalog naroda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste negde oko tog vremena kada su trajali ti pregovori u Bosni, bili sa mnom u zvaničnoj poseti Turskoj. Da li se toga sećate?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate šta me je u vezi s tim pitao Sulejman Demirel (Sulejman Demirel), a isto tako i tadašnji predsednik Turske, Turgut Ozal (Turgut Ozal), znači i predsednik i premijer Turske s kojima sam tada razgovrao?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Oni su izražavali podršku Jugoslaviji i očuvanju Jugoslavije i govorili su kako je to njihov bio dugoročni interes da postoji jedna stabilna zemlja svih tih republika. A, istovremeno, su pružili uveravanja da neće priznati te republike pre nego što se reše sva otvorena pitanja. Međutim, samo par nedelja iza toga došlo je do kolektivnog priznanja sve četiri republike, a ne samo Slovenije i Hrvatske, tako da su, u tom pogledu, tadašnji turski rukovodioci bili dosta neiskreni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite, da skratimo celu ovu fazu svedočenja o događajima u Bosni i Hercegovini, pošto ste vi bili u toku sve vreme, koliko je bilo tih raznih međunarodnih mirovnih predloga u vezi sa sukobima u Bosni i Hercegovini? Možda je pitanje predugačko, ali koliko je bilo tih predloga i kakav je bio stav Srbije, odnosno moj stav prema tim mirovnim predlozima?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Bilo ih je ukupno pet, ako se u to računa i plan akcije Evropske unije krajem 1993. godine. Prvo je bio plan ambasadora Kutiljera, zatim je bio plan Ovena (David Owen) i Vensa, onda Ovena i Stoltenberga (Thorvald Stoltenberg). U međuvremenu je bio i plan akcije Evropske unije i na kraju plan Kontakt grupe (Contact Group). Prema svim tim planovima vi ste, odnosno mi smo od početka imali pozitivan stav i davali podršku, ne samo nominalnu i retoričku, već i veoma aktivnu pregovaračku, nastojeći da u kontaktima sa predstavnicima srpskog naroda u Bosni i drugih naroda tamo, delujemo u pravcu nalaženja zajedničkih tačaka na kojima će počivati buduće nezavisno Kosovo ... Bosna i Hercegovina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Jovanoviću, sa stanovišta tog iskustva, dakle, i te prakse, zašto ... Vi ste bili na

mного tih sastanaka, zašto su oni pozivali mene kao predsednika Srbije, da učestvujem na tim sastancima. Kad kažem oni, mislim na lorda Ovena, Torvalda Stoltenberga, kao kopredsednike konferencije, pre toga Vensa i Ovena ... Dakle, zašto sam ja bio pozivan da učestvujem na tim sastancima koji su se ticali Bosne i Hercegovine?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Zato što su svi međunarodni posrednici u vama videli jednog korisnog pregovarača koji je uvek politička rešenja stavljao ispred vojnih rešenja i uvek se zalagao za kompromise koji bi osiguravali minimum interesa i prava sva tri konstitutivna naroda. To ste naglašavali uvek i svuda, a naročito u kontaktima sa predstavnicima srpske zajednice tamo, koji se nisu uvek najbolje snalazili u tim pregovaračkim komplikacijama i koji su često emotivno reagovali, što je kočilo neko rezultate, da ne govorimo o emotivnim nabojima koji su postojali na strani druge dve konstitutivne zajednice. I to je ono što su međunarodni posrednici, od Sajrusa Vensa sve do američkih predstavnika, Holbruka (Richard Holbrooke) i drugih, najviše cenili kod vas, što ste mir uvek pretpostavljali ratu i političko rešenje uvek pretpostavljali vojnom rešenju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, može li se u svetlu ove, vi imate, dakle, potpuno jasne podatke o našoj podršci tim mirovnim planovima, može li se u svetlu takve kontinuirane podrške mirovnim planovima govoriti o postojanju nekavih teritorijalnih aspiracija Srbije, odnosno Jugoslavije, prema Bosni i Hercegovini ili agresije prema Bosni i Hercegovini, bilo kakvog agresivnog akta prema Bosni i Hercegovini i slično?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ne može ni politički ni matematički jer ako ste vi, odnosno mi, ali kroz vas, Srbija, ste podržali svih pet planova od početka i insistirali na njihovom daljem razvijanju i prihvatanju od strane svih strana, onda je to nešto što je samo jedan pozitivan činilac. A, s druge strane, te insinucije o postojanju nekavih tajnih teritorijalnih pretenzija ili agresivnih namera, su posledica jedne propagande koja je bila potrebna upravo radi daljeg trajanja oružanih sukoba u Bosni i Hercegovini. Jer je, ne zabo-

ravimo, rukovodstvo muslimanskog naroda tamo, bilo zainteresovano za stranu vojnu intervenciju. Ona je bila moguća samo uz nastavljane sukoba, a ne uz njegovo smirivanje ili prekidanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, šta je, po vašem mišljenju, objašnjenje tog njihovog interesa da dođe do neke strane vojne intervencije u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Iza toga je stajala ta, takozvana, koncepcija o unitarnoj Bosni u kojoj bi najbrojnija zajednica imala dominaciju nad manje brojnom. To je nešto što nije skrivano a što, razume se, nije moglo da bude nikako prihvaćeno od strane ostale dve zajednice. I to je bio taj kamen spoticanja koji je stalno ometao akcije mirotvoraca da se dođe do jednog zajedničkog usaglašenog stava. Na žalost, rukovodstvo ili deo rukovodstva muslimanskog naroda je bio poprilično podstican sa strane da nastavi sa tim naporima, jer se samo tako moglo očekivati da bi NATO mogao jednog dana da nađe svoj "raison d'être" (raison d'être, razlog postojanja) pošto je ostao bez spoljnog neprijatelja i trebalo je negde da se uposli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Jovanoviću, ovde je izrečeno mnogo ocena i dato informacija i predloženo dokumenta koja se tiču razmatranja Vens-Ovenovog plana (Vance-Owen Plan), konferencije u Atini (Athens) i posle toga održavanja Skupštine Republike Srpske na Palama, uz prisustvo Ćosića, Bulatovića i moje i grčkog premijera Micotakisa (Konstantin Mitsotakis) i ja vas zato neću zadržavati na tom pitanju. Ali ako vi budete imali potrebe da nešto posebno o tome kažete, biće mi drago da vas i to pitam. Međutim, malo je poznato da je pre sastanka u Atini, na kome je prihvaćen Vens-Ovenov plan, bio još jedan pokušaj na zasedanju Skupštine Republike Srpske u Bijeljini. Postaviću vam pitanje u vezi s tim, jer ste vi lično prisustvovali toj sednici Skupštine Republike Srpske, da nešto o tome kažete, pošto je to, na neki način, izašlo iz ovoga ... iz žiže interesovanja ...

SUDIJA ROBINSON: Vreme je da postavite pitanje, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pre nego što postavim ...

SUDIJA ROBINSON: Vreme je za pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pre nego što postavim pitanje, gospodine Robinson, zamoliću svedoka, a vama skrećem pažnju da je to tabulator broj 38, tu se nalazi i fotokopija lista "Politika" od 27. aprila 1993. godine, koja izveštava o sednici Skupštine Republike Srpske, o prisustvu gospodina Jovanovića, o njegovom zalaganju da se održi mirovni proces ... Nadam se da vi imate prevod?

SUDIJA ROBINSON: Imamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tu su date dve strane ... Gospodine Jovanoviću ...

TUŽILAC NAJS: Međutim, ja još nisam dobio prevod. Nemamo ga. Ponekad prevod brže dođe do Pretresnog veća nego do nas. Možda gospođa Anoja (Anoya) može jednu kopiju da da nama, jer smo mi možda zaturili ono što smo imali. Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, samo kratko da pređemo ... Konferencija u Atini u vezi s Vens-Ovenovim panom bila je 1. maja, je li tako gospodine Jovanoviću?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad utvrđujemo samo činjenice, prema tome, nadam se da to nisu sugestivna pitanja, jer to je proverljivo. To su činjenice. Ova Skupština Republike Srpske održana je u Bijeljini, valjda 26. aprila, nekoliko dana pre konferencije u Atini.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Što ste vi išli na tu sednicu Skupštine Republike Srpske?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Išao sam kao izaslanik trojice predsednika: vas, predsednika Bulatovića i, razume se, predsednika Savezne Republike Jugoslavije, Dobrice Ćosića ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, samo da vas prekinem tu. Na drugoj strani ovog, ovog, ove fotokopije iz "Politike", ima u jednom anterfileu tri naša potpisa: predsednik Savezne Republike Jugoslavije, Dobrica Ćosić, predsednik Republike Srbije, Slobodan Milošević i predsednik Republike Crne Gore, Momir Bulatović. To se možete videti u ovom srednjem pasusu, to je pismo, dakle, koje smo mi uputili Skupštini. Je li odlazak na Skupštinu, vaš odlazak na Skupštinu imao svrhu da upozna predstavnike, odnosno poslanike u Skupštini Republike Srpske sa stavom Savezne Republike Jugoslavije, Srbije i Crne Gore o Vens-Ovenovom planu?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. To pismo je bilo jedan veliki, rekao bih, očajnički napor da se poslanici Skupštine Republike Srpske ubede u prihvatljivost tog plana i da glasaju za njega, tako da pismo sadrži argumente koji su jedan snažni pledoaje u prilog plana, iako sam plan, kao i svi planovi, nije savršen i sadrži i mesta koja nisu uvek po volji ni jednog od ovih naroda, uključujući i srpski narod u Bosni i Hercegovini. I tu ste posebno objasnili napredak koji je postignut u razgovorima sa lordom Ovenom i Stoltenbergom u vezi sa nekim otvorenim pitanjima, gde su oni naznačili pravce za njihovo pozitivno rešenje kroz dalje diskusije i razgovore. Istovremeno ste naglasili da taj papir, papir Vensa i Karingtona ... pardon, Ovena i Stoltenberga zadovoljava sve najosnovnije i najminimalnije potrebe srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, a to je: osigurava mu potrebnu teritoriju, garantuje mu, garantuje mu da je konstitutivan, garantuje mu konsenzus i osigurava slobodu, tako da neće biti ugrožen ni sa jedne od drugih dveju strana u slučaju da se one predomisle i pokažu neku lošu nameru. A što se tiče podrške koju je Srbija do tada pružala svom narodu u Bosni i Hercegovini, to je politička i materi-

jalna podrška, nagovešteno je ... Rečeno je da je ta podrška toliko velika da srpski narod u Bosni i Hercegovini mora da vodi računa o tome da su tereti koji su na Srbiji i Crnoj Gori toliko veliki, da se u uslovima sankcija oni teško izdržavaju i da i to treba da bude razlog zbog čega treba da prihvate plan, a da ostala otvorena pitanja raspravljaju posle prihvatanja plana i obustavljanja sukoba, jer se otvara prostor za pozitivno rešavanje tih sporova. I na kraju se veoma snažno zahteva, kategorički zahteva od Skupštine da prihvati plan i da ne sme dozvoliti da zbog toga Srbija i Crna Gora, odnosno Savezna Republika Jugoslavija bude još jednom, ovaj, žrtva sankcija koje su već bile u planu da se ponovo nametnu, ako Skupština Republike Srpske Krajine odbaci plan ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Odnosno Republike Srpske.
SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Republike Srpske ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Republike Srpske. E sada mi recite, molim vas, šta je bio vaš zadatak na toj sednici Skupštine? Vi ste odneli ovo naše pismo. Pretpostavljam da ste ga vi pročitali, koliko se sećam. Ne mogu sad tačno da se setim, ali vi ste bili tamo pa recite ...

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Jeste. Moj zadatak je bio da ga pročitam. Ja sam se javio predsedniku Skupštine, gospodinu Krajišniku i objasnio tu svoju želju. On je na to prisatao. I u jednom trenutku dao mi je reč. Posle čitanja bila je tišina i onda su se javili za reč drugi. Karadžić je, iako nije bio zadovoljan sa svim elementima plana, preporučio Skupštini da se plan prihvati ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A, molim vas, hajde da raščlanimo to. Radovan Karadžić se na toj sednici Skupštine založio i preporučio Skupštini da prihvati Vens-Ovenov plan. Je l' to ono što ste rekli?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da. I pored elemenata nezadovoljstva koje je on lično imao sa planom, smatrao je da je on, ipak, plus i da treba podržati taj plan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dakle, Karadžić je podržao plan. Kako se ponašao predsednik Skupštine, Momčilo Krajišnik?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Predsednik Skupštine, Krajišnik se ponašao kao spiker, kao predsednik, ne izjašnjavajući se previše, ali je pokazao priličnu blagonakonost prema planu i, na neki način je ohrabrio poslanike da mu pozitivno priđu, pre svega time što sam nije imao negativan stav prema njemu, iako se nije formalno pozitivno izrazio o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dakle, predsednik Skupštine, koji je predsedavao sednicom Skupštine nije imao negativan stav. Pozvao vas je da pročitate naše pismo. Predsednik Republike Srpske, Radovan Karadžić, imao je pozitivan stav i založio se da se plan prihvati. Zašto nije prihvaćen plan na toj sednici Skupštine?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Zato što je bilo nekih govornika koji su bili veoma oštri kritičari tog plana, neki sa prilično neumerenim rečima. Jedna od njih je bila i član Predsedništva, gospođa Biljana Plavšić koja je vrlo oštro kritikovala taj plan, ne štedeći čak ni mene koji sam bio samo prenosilac tog pisma, zamerajući mi da nisam dovoljno Srbin i tako dalje. Ali su ostali poslanici bili uglavnom ćutljivi, sem ovih koji su glasno kritikovali i, na kraju, u ranu zoru, taj plan nije bio prihvaćen, što je bio razlog za veliko žaljenje za nas i za sve ostale koji su se trudili da se taj plan što bolje pripremi. Na žalost, posle toga su usledile sankcije Srbiji i Crnoj Gori koje uopšte nisu bile krive za neprihvatanje plana.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, jedno administrativno pitanje. Pretresno veće je po deseti put kritikovano zbog toga što prekoračuje vreme i zbog toga ja sam odlučio da prestanemo sa radom u 13.43.

TUŽILAC NAJS: Budući da je sad vašom primedbom napravljena kratka pauza u svedočenju, hteo bih samo da vas upozorim na

nešto što ću sutra da uradim, a to je sledeće: pri kraju sutrašnje sednice ja ću da zamolim svedoka da bude tako ljubazan i da sa sobom ponese dokumente na koje ću ja da se pozivam tokom unakrsnog ispitivanja, kako bi mogao, ukoliko želi, da detaljno pročita neke delove tih dokumenata. Naravno, to sve zavisi od svedoka ako je on spreman da se time bavi izvan sudnice. Ali, eto, to je moj predlog za sutra.

SUDIJA ROBINSON: U redu, gospodine Najs. Dakle, to je za sutra. Možete da nastavite, gospodine Miloševiću, ali imajte na umu da ćemo da prekinemo sa radom u 13.43.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, gospodine Robinson. Imaću to u vidu, samo mi nije ostalo jasno, a pretpostavljam da ni gospodinu Jovanoviću nije jasno, da li gospodin Najs namerava danas da mu da da pročita ta dokumenta ili sam ja pogrešno razumeo da će sutra da mu da da pročita ...

SUDIJA ROBINSON: To će sutra da uradi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Jovanoviću, ovo je ovde dosta sitno ... U krajnjem desnom pasusu ovog izveštaja u "Politici" u kome je dato i pismo koje smo Ćosić, Bulatović i ja uputili Skupštini Republike Srpske, kažemo da: "Želimo da vam kažemo", obraćamo se poslanicima, "u trenutku kada vam je garantovana ravnopravnost i pravo odlučivanja putem konsenzusa, kao konstitutivnom narodu i teritorije koje vam se predlažu, vi nemate pravo da ugrožavate i izlažete međunarodnim sankcijama 10 miliona građana Jugoslavije zbog preostalih otvorenih pitanja koja imaju neuporedivo manji značaj od rezultata koji su postignuti. Jednostavno želimo da vam kažemo da morate da imate mere u svojim zahtevima". A onda dalje: "Na kraju, dozvoljavamo sebi da razumemo šta je dobro za našu zemlju i čitav narod, a šta je zlo. Ovo je pitanje rata i mira i zato biramo mir. Taj mir nije samo mir za Srbiju i Crnu Goru, već i za sve vas. Taj mir je častan mir koji vam

garantuje ravnopravnost i slobodu. Druga mogućnost je neporeban rat koji je sada, kada je srpski narod postigao u Bosni i Hercegovini ravnopravnost i slobodu" i tako dalje "ne može doneti ništa dobro, već samo zlo". Vi ste sve to pročitali i Radovan Karadžić je sugerirao da se plan podrži?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste vi govorili na toj sednici, osim što ste pročitali pismo koje smo poslali Čosić, Bulatović i ja?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Nisam govorio, jer to nije bilo u mojim ovlašćenjima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vidim ovde da je u antrefileu neka vaša izjava, "Podržati mirovni proces", na prvoj strani.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam tu izjavu dao rano ujutro posle završetka, neuspešnog završetka glasanja, ocenjujući da je taj, da je mirovni proces time uzdrman, ali da se ne sme klonuti duhom ... Moramo dalje raditi na obustavljanju rata i uspostavljanju mira i postizanju političkih rešenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto niste govorili, a malopre ste rekli da vas je napala Biljana Plavšić da niste dovoljno dobar Srbin, što vas je napala ako vi uopšte niste govorili?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Pa zato što sam bio prenosilac te zajedničke poruke i što sam je pročitao. Verovatno je ona iz toga zaključila da ni ja nisam dovoljno dobar kao ni ostali predsednici. Taj ... Bio je jedan ton vrlo, vrlo gnevan sa njene strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate rezultata glasanja? Da li je i koji je deo poslanika u Skupštini glasao za to da se prihvati ovaj plan?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: To ne mogu tačno da se setim. Samo znam da je, da je izglasano sa prilično glasova, da to nije bila neka tesna razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Odnosno da je odbijen sa velikim brojem glasova.

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Da je odbijen, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tada bilo jasno da su u izgledu vrlo rigorozne sankcije prema Saveznoj Republici Jugoslaviji i šire, na područjima Republike Srpske i Republike Srpske Krajine?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Bilo je jasno svima, ali su oni preko toga prešli smatrajući iz nekakvih razloga da je njihov interes prevashodan i da sve drugo treba tome da se podredi. Njihov, u onom uskom značenju te reči. Ali, na žalost, te sankcije, kao što sam rekao, su proširene na račun, na teret Srbije i Crne Gore, odnosno Savezne Republike Jugoslavije, iako su bile potpuno nezaslužene, jer je kažnjen onaj koji je trebalo da bude nagrađen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, u Atini posle nekoliko dana, odnosno kako se vidi po ovom kalendaru, svega četiri dana kasnije održana je konferencija gde su bili Vens i Oven, domaćin konferencije je bio grčki premijer Micotakis ... Jeste li vi učestvovali na toj konferenciji?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Pa jesam. Bio sam tamo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, samo najkraće, pošto treba da završimo za naredna dva minuta, kako je rekao gospodin Robinson, šta su vaši utisci sa te konferencije? Na njoj je Radovan Karadžić prihvatio Vens-Ovenov plan i stavio potpis na, na njega? Dakle, šta su vaši utisci? Koliko je trajala? Kako je vođena rasprava? Šta se dogodilo tamo?

SVEDOK JOVANOVIĆ – ODGOVOR: Ja nisam učestvovao u samoj raspravi, ali sam bio sasvim blizu. Trajala je dugo. Bila je naporna, teška. Ne bi ni Radovan Karadžić pristao na to da nije bilo vašeg ogromnog zalaganja, što je priznao i gospodin Micotakis. I na kraju je i on stavio potpis, s tim što je to uslovio naknadnim referendumom koji će se održati u Republici Srpskoj. Kao što znamo, taj referendum je, takođe, bio protiv plana. Tako je ta cela dobra zamisao propala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je ...

SUDIJA KVON: Oprostite, gospodine Miloševiću. Da li je odluka Skupštine bosanskih Srba bila jednoglasna ili ne? U ovom članku u "Politici" stoji da su jednoglasno odbacili Vens-Ovenov plan. Ako možete samo da pojasnite, da li je gospodin Karadžić podržao plan ili ga je i on odbacio?

SVEDOK JOVANOVIĆ: On je, kad je izašao pred mikrofon, se založio za prihvatanje plana i pozvao poslanike da ga prihvate, iako je kazao da plan ne zadovoljava sva očekivanja i sve želje i sve interese, jer ima puno praznih mesta ili nezadovoljavajućih rešenja, ali da je u celini dobar, jer koristi Republici Srpskoj. To je bio njegov apel. Ja sam sedeo kao neka vrsta gosta u prvom redu, tako da nisam posmatrao glasanje poslanika pozadi, ali mislim da i oni koji su bili za plan se nisu usuđivali da to javno kažu prilikom glasanja, zbog opšteg raspoloženja protiv plana.

SUDIJA ROBINSON: To je bilo poslednje pitanje. Moramo da prekinemo. Nastavljamo sa radom sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo